

ΠΕΡΙ ΤΗΣ «ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ» ΤΩΝ ΑΝΤΙΧΑΛΚΗΔΟΝΙΩΝ

Δευτέρα απάντησις
στὸν Καθηγητὴ κ. Γεώργιο Μαρτζέλο

ΥΠΟ
ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΑΨΑΝΗ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ «ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ» ΤΩΝ ΑΝΤΙΧΑΛΚΗΔΟΝΙΩΝ

Δευτέρα απάντησις
στὸν Καθηγητὴ κ. Γεώργιο Μαρτζέλο

ΥΠΟ
ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΑΨΑΝΗ
Καθηγουμένου Ἱερᾶς Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου Ἀγίου Ὁρους

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Ὁ Καθηγητὴς κ. Γεώργιος Μαρτζέλος μὲ τὸ ἄρθρο του «Ὁρθοδοξία καὶ αἵρεση τῶν Ἀντιχαλκηδονίων κατὰ τὸν ἅγ. Ἰωάννη τὸ Δαμασκηνό»¹, ἀναγνωρίζει ἰδεολογικὴ ὀρθοδοξία στοὺς Ἀντιχαλκηδονίους. Ὑποστηρίζει ὅτι ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς περιγράφει «μὲ τρόπο σαφῆ καὶ ἀδιαμφισβήτητο τὴ δογματικὴ ταυτότητα» τῶν Ἀντιχαλκηδονίων, ὅταν στὸ Περὶ Αἱρέσεων ἔργο του σημειώνει γι' αὐτοὺς: «τὰ δὲ ἄλλα πάντα ὀρθόδοξοι ὑπάρχοντες», ἐνῶ ὁ αἱρετικὸς χαρακτήρας τοὺς «συνίσταται στὴν ἀπόσχιση τοὺς ἀπὸ τὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, λόγῳ τῆς ἀρνήσεώς τοὺς νὰ δεχθοῦν τὸν Ὁρὸ τῆς Χαλκηδόνας καὶ γενικώτερα τίς ἀποφάσεις τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου»². Θεωρεῖ μάλιστα ὅτι ὅσοι δὲν συμφωνοῦν μὲ τὴν «ἰδεολογικὴ» ὀρθοδοξία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων, παρερμηνεύουν τὴ «νηφάλια δογματικὴ ἀξιολόγηση ... ποὺ κάνει στὸ ἐν λόγῳ ἔργο του ὁ μέγας αὐτὸς καὶ ἀκριβὴς δογματολόγος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας»³.

1. Περιοδ. ΘΕΟΛΟΓΙΑ, 75/2004, σελ. 591-609.

2. Γεωργίου Μαρτζέλου, Ὁρθοδοξία καὶ αἵρεση..., περιοδ. ΘΕΟΛΟΓΙΑ, 75/2004, σελ. 594.

3. Ἐνθ' ἄνωτ.

Ἐμπεριστατωμένη κριτική στο ἐν λόγω ἄρθρο ἀσκήθηκε μὲ τὸ βιβλίο μας «Ἡ «ἰδεολογική» ὀρθοδοξία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων. Ἀπάντησις σὲ ἀπόψεις τοῦ Καθηγητοῦ κ. Γεωργίου Μαρτζέλου (ἔκδ. Ἱερᾶς Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου, Ἅγιον Ὄρος 2005). Βάσει στοιχείων ποὺ ἀφοροῦν τὰ ἱστορικοδογματικά δεδομένα καὶ τὶς ἀναφορὲς τῶν πατερικῶν κειμένων ἐπὶ τοῦ ζητήματος, δείξαμε ὅτι ἡ θεωρία τῆς «ἰδεολογικῆς» ὀρθοδοξίας τῶν Ἀντιχαλκηδονίων δὲν εὐρίσκει ἔρεισμα στὴν συνοδική καὶ πατερική Παράδοσι. Σύμφωνα μὲ τὴν Παράδοσι αὐτὴ οἱ αἵρεσιάρχαι Διόσκορος Ἀλεξανδρείας καὶ Σεβήρος Ἀντιοχείας, καθὼς καὶ ὅσοι τοὺς ἀκολουθοῦν, ἔχουν μονοφυσιτικὴ Χριστολογία. Ἐπεσημίναμε ὅτι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι, στὴν προοπτικὴ τῆς ἐνώσεως τῶν μὲ τὴν Ἐκκλησία, ὀφείλουν νὰ ἀποδεχθῶν τὶς Οἰκουμενικὲς Συνόδους μὲ τὸ δογματικὸ τους περιεχόμενο, ποὺ εἶναι ἡ καταδίκη τῆς χριστολογικῆς ἑτεροδοξίας τοῦ Διοσκόρου καὶ τοῦ Σεβήρου, καὶ ὅχι ἀπλῶς τὶς Συνόδους ψιλῶ ὀνόματι, ὅπως σαφῶς προκύπτει ἀπὸ τὸ ἄρθρο τοῦ κ. Μαρτζέλου.

Ἐξ ἀφορμῆς τῆς κριτικῆς μας ὁ κ. Μαρτζέλος ἐπανῆλθε μὲ νεώτερο ἄρθρο του, ὑπὸ τὸν τίτλο «Ἡ «ὀρθοδοξία» τῶν Ἀντιχαλκηδονίων κατὰ τὸν ἁγ. Ἰωάννη τὸν Δαμασκηνὸ καὶ ὁ ἐνδοορθόδοξος διάλογος (Ὁφειλόμενη ἀπάντησις σὲ βασικὲς θέσεις κ.λπ.)»⁴. Σὲ αὐτὸ ἀποκαλύπτει(!) ὅτι συντάκτης τοῦ βιβλίου μας εἶναι κάποιος «ἐρασιτεχνικῶς θεολογῶν» μοναχός, ὁ ὁποῖος λόγῳ ἑλλειποῦς θεολογικῆς καὶ ἱστορικοφιλολογικῆς καταρτίσεως ἔχει περιπέσει σὲ «κραυγαλέα μεθοδολογικὰ σφάλματα, μὲ παρανοήσεις καὶ παρερμηνεῖες πατερικῶν κειμένων καὶ παραπλανητικὲς διαστρεβλώσεις σαφῶς διατυπωμένων θέσεών» του⁵.

Οἱ ἐνδιαφερόμενοι ἀναγνώσται μποροῦν νὰ ἀνατρέξουν στὸ βιβλίο μας, νὰ ἀξιολογήσουν μὲ νηφαλιότητα τὶς ἐκατέρωθεν θεολογικὲς θέσεις καὶ νὰ διακρίνουν ὅτι δὲν παρενοήσαμε, δὲν παρερμηνεύσαμε, οὔτε παραπλανητικὰ διαστρεβλώσαμε τὰ πατερικὰ κείμενα καὶ τὶς θεολογικὲς ἀπόψεις τοῦ κ. Μαρτζέλου. Στὴν ἀξιολόγησι αὐτὴ θὰ βοηθήσῃ ἡ μεταξύ μας διαμειφθεῖσα θεολογικὴ ἀλληλογραφία (ἀνέκδοτη καθηκόν-

τως μέχρι σήμερα). Ἡ ἀναφορὰ τοῦ κ. Καθηγητοῦ σὲ αὐτὴν⁶ μᾶς δίνει τὸ δικαίωμα νὰ δημοσιοποιήσουμε κατωτέρω τὶς δικές μας ἐπιστολές⁷ (ἐκεῖνος, ἂν θελήσῃ, μπορεῖ νὰ πράξῃ ὁμοίως μὲ τὶς δικές του). Ὅπως θὰ διαπιστώσῃ ὁ ἀναγνώστης, ὁ κ. Μαρτζέλος εἶχε λάβει σαφεῖς ἀπαντήσεις στὶς ὡς ἄνω ἐναντίον τοῦ βιβλίου μας αἰτιάσεις τοῦ ἡδὴ ἀπὸ τὸν Φεβρουάριο τοῦ 2006.

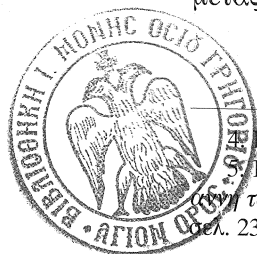
Στὸ παρὸν ἄρθρο, μετὰ ἀπὸ τὶς ἐπιστολές μας ἀκολουθοῦν ἄκρως ἐνδιαφέροντα σχόλια σὲ θεολογικὰ θέματα, ποὺ θίγονται πάλι ἀπὸ τὸν κ. Μαρτζέλο μὲ στόχο νὰ ὑπεραμυνθῇ τῆς «ἰδεολογικῆς» ὀρθοδοξίας τῶν Ἀντιχαλκηδονίων. Οἱ τίτλοι τῶν θεμάτων εἶναι: α) Ἡ Κατὰ Ἰακωβιτῶν πραγματεία, β) Ἡ ὁμολογία καὶ ἡ ἀντιλογία, γ) Ὁ π. Γεώργιος Φλωρόφσκυ περὶ τῶν Σεβηριανῶν, δ) Ὁ πρῶτος ἐνθουσιασμός στὸν Θεολογικὸν Διάλογο, ε) Τὸ κριτήριον τῆς Ὁρθοδοξίας, στ) Ὁ θεολογικός μας «ἐρασιτεχνισμός», καὶ ζ) Τὸ ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ *Περὶ Αἱρέσεων* ἔργο. Ἀπὸ τὰ σχόλια αὐτὰ φαίνεται γιὰ μία ἀκόμη φορὰ ὅτι ἡ συνοδικὴ καὶ πατερικὴ Παράδοσις, καὶ αὐτὸ τὸ ἴδιο τὸ ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ *Περὶ Αἱρέσεων* ἔργο, δὲν ἐπιγράφουν στοὺς Ἀντιχαλκηδονίους ἓνα Ὁρθόδοξο χριστολογικὸ φρόνημα. Ἀντιθέτως, τοὺς καταλογίζουν τὴν ἑτεροδοξία τοῦ σεβηριανοῦ μονοφυσιτισμοῦ. «Ἰδεολογική» ὀρθοδοξία στοὺς Ἀντιχαλκηδονίους δὲν μπορεῖ νὰ ἐπιβεβαιωθῇ, παρὰ μόνο βασισμένη σὲ παρερμηνεῖα τῆς ἐκφράσεως: «τὰ δὲ ἄλλα πάντα ὀρθόδοξοι ὑπάρχοντες». Αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν παρερμηνεῖα ποὺ ἐπεχείρησε ὁ κ. Μαρτζέλος.

Ἐξ ἀφορμῆς ἐπίσης τῆς ἐκκλήσεως τοῦ κ. Μαρτζέλου «νὰ μὴ ταρασώμεθα πνευματικά, ἀγωνιώντας ἀδικαιολόγητα γιὰ ἐπιστημονικὰ θέματα σχετικὰ μὲ τοὺς Ἀντιχαλκηδονίους, ἀλλὰ νὰ εἰρηνεύωμε ἐν ἑαυτοῖς, ἔχοντας περισσότερη ἐμπιστοσύνη στὴν Ἐκκλησίαν ἀπ' ὅ,τι ἔχουμε στὸν ἑαυτό μας»⁸, ὀφείλουμε νὰ διαβεβαιώσουμε κάθε ἐνδιαφερόμενο

6. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 234.

7. Οἱ ἐπιστολές μας, ὅταν ἐστάλησαν στὸν παραλήπτη τους, δὲν εἶχαν ὑποσημειώσεις. Οἱ ὑποσημειώσεις ποὺ παραθέτουμε σὲ αὐτὴ τὴν δημοσίευσιν τῶν ἐπιστολῶν, σκοπὸ ἔχουν νὰ διευκολύνουν τὸν ἀναγνώστη νὰ κατανοήσῃ πῶς οἱ ἀπαντήσεις μας συνδέονται μὲ τὶς θεολογικὲς ἀπόψεις ἢ μὲ τὶς μορφές τοῦ κ. Μαρτζέλου, ποὺ ἐπαναδιατυπώνονται αὐτοῦσιες ἢ τροποποιημένες στὸ νεώτερο ἄρθρο του (Ἡ «ὀρθοδοξία» τῶν Ἀντιχαλκηδονίων..., περιοδ. ΘΕΟΛΟΓΙΑ, 77/2006).

8. Ἡ «ὀρθοδοξία» τῶν Ἀντιχαλκηδονίων..., περιοδ. ΘΕΟΛΟΓΙΑ, 77/2006, σελ. 261.



ὅτι οἱ συγγραφές μας γιὰ τὸ θέμα τῶν Ἀντιχαλκηδονίων, ποὺ ἔχουν ἀρχίσει ἀπὸ τὸ 1994, δὲν εἶναι ἀποτέλεσμα πνευματικῆς ταραχῆς καὶ ἀδικαιολογήτου ἀγωνίας. Μὲ τὴ Χάρι τοῦ Θεοῦ εἰρηνεύομε ἐν ἑαυτοῖς. Ὅμως ἡ συνείδησίς μας δὲν μᾶς ἐπιτρέπει νὰ σιωποῦμε, ὅταν βλέπουμε Ὁρθοδόξους θεολόγους νὰ παραθεωροῦν καὶ παρερμηνεύουν τὶς σαφεῖς ἀποφάνσεις τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων προφάσει ἐπιστημονικῆς δῆθεν ἐρεύνης.

Ὅσον ἀφορᾷ τέλος τὴν συμβουλὴ τοῦ κ. Μαρτζέλου «νὰ προσέχουμε σὲ ποιά θεολογικὰ κείμενα, ποὺ θέλουν νὰ ἔχουν ἐπιστημονικὲς ἀξιώσεις, βάζουμε τὴν ὑπογραφή μας», θέλω νὰ ὑπογραμμίσω ὅτι ἡ ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐνασχόλησίς μου μὲ τὴν πατερικὴ θεολογία καὶ ἡ ἀκαδημαϊκὴ μου πείρα μοῦ ἐπιτρέπουν νὰ κατανοῶ τὴν ὀρθότητά ἢ μὴ θεολογικῶν ἀπόψεων καὶ τὴν ἐπιστημονικότητα ἢ μὴ θεολογικῶν κειμένων. Πέραν τούτου, ἐπειδὴ δὲν ἐμπιστεύομαι τὶς προσωπικὲς μου ἀπόψεις, θέτω τὰ κείμενά μας ὑπὸ τὴν κρίσιν ἐπισκόπων καὶ λοιπῶν κληρικῶν, μοναχῶν καὶ λαϊκῶν θεολόγων, στὸ ὀρθόδοξο φρόνημα τῶν ὁποίων ἔχω ἀπόλυτη ἐμπιστοσύνη.

* * *

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 1η (3ης Ἰανουαρίου 2006)

Ἀγαπητέ μοι κ. Καθηγητά,

Εὐχαριστῶ διὰ τὴν ἀπὸ 18ης Δεκεμβρίου 2005 ἐπιστολήν Σας, ὡς καὶ διὰ τὸ βιβλίον Σας «Θεολογία καὶ πνευματικότητα στὴν ἀσκητικὴ παράδοση τῶν πατέρων τῆς Γάζας (Βαρσανουφίου, Ἰωάννου καὶ Δωροθέου)».

Ἀπαντῶν ἐν ἀγάπῃ Χριστοῦ εἰς τὴν ἐπιστολήν Σας ἐκφράζω τὴν ἀπορίαν καὶ τὴν λύπην μου δι' ὠρισμένας ὀξυτάτας ἐκφράσεις εἰς αὐτήν, καθὼς καὶ δι' ἀδίκους μομφὰς κατὰ τῶν συνταξάντων τὸ βιβλίον μας μοναχῶν, προτοῦ μάλιστα αὐταὶ ἀποδειχθοῦν δι' ἐπιχειρημάτων. Πιστεύω ὅτι ἡ «σωρεία ἡθελημένων ... παρανοήσεων ὅχι μόνο σαφῶς ἐκπεφρασμένων θέσεών Σας ἀλλὰ καὶ πατερικῶν κειμένων», τὰ «κραυγαλέα μεθοδολογικὰ σφάλματα», οἱ «παραπλανητικὲς διαστρεβλώσεις» (τὸ ὅποιον σημαίνει πρόθεσιν νὰ ἀλλοιώσωμεν τὴν ἀλήθειαν), τὰ «ἀλλεπάλληλα ἐπιστημονικὰ λάθη» καὶ ἡ «ἐκδηλῆ ἀδυναμία κατανόησης δογ-

ματικῶν κειμένων», τὰ ὁποῖα μᾶς καταλογίζετε⁹, θὰ ἀποδειχθοῦν πράγματι τέτοια, ὅταν τὰ δημοσιεύσετε καὶ διατυπώσωμεν ἐπ' αὐτῶν τὰς κρίσεις μας διὰ τὸ κατὰ πόσον εἶναι παρανοήσεις, διαστρεβλώσεις, λάθη κ.λπ.

Δὲν θὰ ἦτο ὡσαύτως ὀρθὸν διὰ τῆς ἐπικλήσεως μεθοδολογικῶν δῆθεν σφαλμάτων νὰ δημιουργηθῇ ἀποπροσανατολισμὸς ἀπὸ τὴν οὐσίαν τοῦ θεολογικοῦ προβλήματος, τὸ ὅποιον εἰς τὴν προκειμένην περιπτώσιν εἶναι ὁ ἰσχυρισμὸς Σας ὅτι ὁ Διόσκορος, ὁ Σεβήρος καὶ ὅσοι ἀκολουθοῦν τὴν Χριστολογία τῶν ἔχουν «ιδεολογικὴν» ὀρθοδοξίαν.

Συμφωνοῦμεν μὲ τὸ περιεχόμενον τοῦ ἄρθρου Σας «Θεολογία καὶ πνευματικότητα...» καὶ Σᾶς συγχαίρομεν. Αὐτὴν τὴν γραμμὴν ἀκολουθοῦμεν εἰς τὴν Ἱερὰν Μονήν μας. Ἐλάχιστοι μόνον ἀδελφοὶ ἀσχολοῦνται μὲ τὰ δογματικὰ θέματα, καὶ αὐτοὶ ὅχι διότι τὸ ἐζήτησαν ἀλλὰ διότι ἐπεστρατεύθησαν καὶ ἔκαμαν ὑπακοήν. Πράγματι, κύριον ἔργον τοῦ μοναχοῦ δὲν εἶναι ἡ «θεωρητικὴ ἐνασχόληση μὲ τὴν θεολογία» ἀλλὰ ἡ μετάνοια.

Ὅσάκις ὁμως ἡ πίστις εἶναι τὸ κινδυνευόμενον, οἱ μοναχοὶ ὁμολογοῦν τὴν πίστιν τῶν, θεολογοῦν, ἀντιτίθενται εἰς τὰς αἰρέσεις καὶ τὰς κακοδοξίας, στηρίζουν καὶ συμπαρίστανται εἰς τοὺς ἀγῶνας τῶν Ὁρθοδόξων Συνόδων καὶ τῶν Πατέρων. Περὶ τοῦ θέματος αὐτοῦ ὑπάρχει ἀσφαλὲς παράδοσις τῆς Ἐκκλησίας ἱστορικῶς βεβαιωμένη.

Θὰ ἀρκοῦσε τὸ παράδειγμα τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, Πρεσβυτέρου καὶ μοναχοῦ, διὰ νὰ πείσῃ κάθε καλοπροαίρετον ὅτι ἔργον τοῦ μοναχοῦ δὲν εἶναι μόνον τὸ πενθεῖν ἀλλὰ, ὅταν χρειάζεται, καὶ τὸ θεολογεῖν. Ἡ παλαιὰ καὶ πρόσφατος ἱστορία τοῦ Ἁγίου Ὅρους μαρτυρεῖ διὰ τοῦ λόγου τὸ ἀληθές. Σᾶς ἀποστέλλω βιβλίον μας ὑπὸ τὸν τίτλον «Οἱ ἀγῶνες τῶν μοναχῶν ὑπὲρ τῆς Ὁρθοδοξίας», εἰς τὸ ὅποιον ἀναφέρονται οἱ κατὰ καιροὺς ὑπὲρ τῆς Ὁρθοδοξίας ἀγῶνες τῶν μοναχῶν, καθὼς καὶ τὸ βιβλίον μου «Ὁρθόδοξος Μοναχισμὸς καὶ Ἅγιον Ὅρος», ὅπου ὑπάρχει ἄρθρον μου μὲ τίτλον «Ἡ θεολογικὴ μαρτυρία τοῦ Ἁγίου Ὅρους». Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς ἀντιαιρετικὸς ἀγῶνας τῶν Πατέρων, ὑπενθυμίζω μόνον τὴν στάσιν τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου, ὁ ὁποῖος

9. Ἡ ἐπιστολὴ ἀποτελεῖ ἀπάντησι καὶ στὴν αὐτοῦσια σχεδὸν μομφή, ἡ ὁποία ἐπαναλαμβάνεται στίς σελ. 230, 232, 233 τοῦ νεωτέρου ἄρθρου (Ἡ «ὀρθοδοξία» τῶν Ἀντιχαλκηδονίων..., περιοδ. ΘΕΟΛΟΓΙΑ, 77/2006).

ἐξηλθε τῆς ἐρήμου διὰ νὰ ἀγωνισθῇ κατὰ τῶν Ἀρειανῶν, τῶν ὁσίων Σάββα τοῦ Ἁγιασμένου καὶ Θεοδοσίου τοῦ Κοινοβιάρχου, οἱ ὅποιοι ἠγωνίσθησαν κατὰ τοῦ αἰρεσιάρχου Σεβήρου, καθὼς καὶ τοὺς ἀγῶνας τῶν μοναχῶν ἐπὶ εἰκονομαχίας.

Ὡς γράφει καὶ ὁ ἅγιος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης, «ἔργον δὲ μοναχοῦ μηδὲ τὸ τυχὸν ἀνέχεσθαι καινοτομεῖσθαι τὸ εὐαγγέλιον, ἵνα μὴ ὑπόδειγμα τοῖς λαϊκοῖς προτιθέμενοι αἰρέσεως καὶ αἰρετικῆς συγκοινωνίας τῆς ὑπὲρ αὐτῶν ἀπωλείας λόγον ὑφέξουσιν».

Πολὺ φοβοῦμαι ὅτι οἱ θέλοντες τὴν σιωπὴν τῶν μοναχῶν εἰς τὰ θεολογικὰ ζητήματα ἀποβλέπουν νὰ φιμώσουν ὅσους μοναχοὺς δὲν συμφωνοῦν μαζί των καὶ νὰ ἐπιβάλουν ἔτσι ἀνεμποδίστως τὰς νεωτεριστικὰς τῶν ἀπόψεις ἐπὶ τῆς Ἐκκλησίας.

Εἶναι λοιπὸν ἀναγκαῖον νὰ τονισθῇ ὅτι ἡ διακριτικὴ στάσις καὶ ἡ ὀρθὴ ποιμαντικὴ συμπεριφορὰ ἀπαιτοῦν νὰ προλαμβάνονται ἐξ ἴσου τόσον ὁ ὁμολογιακὸς φανατισμὸς ὅσον καὶ ὁ ὁμολογιακὸς συγκρητισμὸς.

Ἐχοντες καὶ ἡμεῖς τὴν καλὴν ἀνησυχίαν διὰ τὴν πορείαν τῶν θεολογικῶν διαλόγων, ὡς καὶ οἱ πλεῖστοι Ἀγιορεῖται πατέρες, ἠρχίσασμεν νὰ μελετῶμεν μετὰ τινων ἀδελφῶν τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Μονῆς τὰ Πρακτικὰ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων καὶ τὰ ἔργα τῶν Ἀγίων Πατέρων, ὥστε νὰ διαπιστώσωμεν ἂν τὰ ἀποφασιζόμενα εἶναι σύμφωνα μὲ τὴν «ἅπαξ παραδοθεῖσαν τοῖς ἁγίοις πίστιν» (Ἰούδ. 3), καὶ ἔτσι νὰ ἀναπαυθῶμεν.

Ὡς ζῶντα μέλη τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὡς λειτουργοὶ Αὐτῆς, μετέχοντες δὲ καὶ τινος θεολογικῆς παιδείας, θεωροῦμεν ἑαυτοὺς συνυπευθύνους διὰ τὰ ἀποφασιζόμενα εἰς τοὺς θεολογικοὺς διαλόγους. Δὲν ἀμφισβητοῦμεν τὴν πρόθεσιν τῶν μετεχόντων εἰς τοὺς διαλόγους θεολόγων νὰ ὀρθοδοξοῦν, οὔτε μονοπωλοῦμεν τὴν Ὁρθοδοξίαν¹⁰. Ἀλλὰ καὶ δὲν θέλομεν νὰ ἐκπέσωμεν εἰς παθητικὰ ὄργανα καὶ νὰ δεχόμεθα ἀνεξετάστως ὅ,τι ἀποφασίζεται καὶ μάλιστα ἀπὸ ὀλιγομελεῖς ἐπιτροπὰς «εἰδικῶν» τοῦ Οἰκουμενισμοῦ. Εἰς τὸ βιβλίον μου «Ἡ ποιμαντικὴ διακονία κατὰ τοὺς Ἱεροὺς Κανόνας», σελ. 110-111, γράφω περὶ τῆς μεγά-

10. Αὕτῃ ἡ πρότασις ἀποτελεῖ ἀπάντησι ὅχι μόνο στὴν σχετικὴ νῆξι τῆς ἐπιστολῆς τῆς 18ης Δεκεμβρίου 2005 ἀλλὰ καὶ ὅσων παρομοίων ἐπαναλαμβάνονται στὴν σελ. 234 τοῦ νεωτέρου ἀρθροῦ (Ἡ «ὀρθοδοξία» τῶν Ἀντιχαλκηδονίων..., περιοδ. ΘΕΟΛΟΓΙΑ, 77/2006).

λης σημασίας, τὴν ὁποίαν ἔχει ἡ συνείδησις τῆς Ἐκκλησίας, ὡς τελικοῦ κριτηρίου τῆς Ὁρθοδοξίας.

Γνωρίζετε Σεῖς ὡς ἱστορικὸς καὶ δογματολόγος πόσας φορὰς ἐπίσημα ὄργανα τῆς Ἐκκλησίας καὶ πολυπληθεῖς Σύνοδοι ἐπλανήθησαν, ἐνῶ τὴν Ὁρθοδοξίαν διέσωσαν ταπεινοὶ μοναχοὶ ὡς ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητὴς μὲ τοὺς ἀγῶνας του κατὰ τῶν Μονοθελητῶν καὶ ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς ὡς ἱερομόναχος μὲ τοὺς ὑπὲρ τῆς Ὁρθοδοξίας ἀγῶνας του κατὰ τῶν Βαρλαάμ καὶ Ἀκινδύνου, ἂν καὶ ὁ πατριάρχης Καλέκας τὸν ἐγκαλοῦσε ὡς ποιοῦντα «παρασυναγωγὰς».

Ὅσον ἀφορᾷ τὸ θέμα τῆς ταυτότητος τοῦ συγγραφέως τοῦ βιβλίου μας, ἔχω νὰ παρατηρήσω τὰ ἑξῆς¹¹:

Πολλάκις εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἐκκλησίας κείμενα δογματικὰ ἐγράφοντο ἀπὸ χαρισματοῦχα πρόσωπα, ἀλλὰ ἔφερον τὴν ὑπογραφήν ἐπισήμων προσώπων. Ἐκ τῶν πολλῶν περιπτώσεων θὰ ἀναφέρω ἐλαχίστας μόνον: Ὁ *Τόμος* τοῦ ἁγίου Λέοντος φέρεται νὰ ἔχη συνταχθῇ ἀπὸ τὸν θεολόγον Πρόσπερον, ἀλλὰ ὑπεγράφη ἀπὸ τὸν ἅγιον Λέοντα Πάπα Ρώμης· ὁ *Ἀγιορειτικὸς Τόμος* συνετάγη ἀπὸ τὸν ἅγιον Γρηγόριον τὸν Παλαμᾶν, ἀλλ' ἐδημοσιεύθη μὲ τὰς ὑπογραφὰς τῶν ἐπιφανεστέρων Ἀγιορειτῶν καὶ ὄχι τοῦ συγγραφέως του· ἡ *Κατὰ Ἰακωβιτῶν* πραγματεία συνετάγη ὑπὸ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ διὰ νὰ χρησιμοποιηθῇ ἀπὸ τὸν ἐπίσκοπον Δαμασκοῦ Πέτρον· ἡ πατριαρχικὴ *Ἐγκύκλιος* τοῦ 1848 συνετάγη ἀπὸ τὸν θεολογοῦντα ἱατρὸν Στέφανον Καραθεοδωρῆν, ἀλλὰ ὑπεγράφη ὑπὸ τῶν Πατριαρχῶν τῆς Ἀνατολῆς. Πολλὰ ἐπίσης κείμενα τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος τοῦ Ἀγίου Ὁρους καὶ γενικώτερον τῆς Ἐκκλησίας ὑπογράφονται ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος ἢ τῆς δεινῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς, ἂν καὶ συντάσσονται ὑπὸ ἐνὸς προσώπου ἢ ἐπιτροπῆς.

Δὲν θὰ ἤμουν συνεπῶς ἐκτὸς τῆς Παραδόσεως τῆς Ἐκκλησίας, ἐὰν τὸ βιβλίον μας ἔφερε τὴν ὑπογραφήν μου ἐνῶ ἐγράφη ὑπὸ ἐτέρου ἀδελφοῦ. Παρὰ ταῦτα αἰσθάνομαι ὅτι δικαίως τὸ ὑπέγραψα, διότι συνετάγη μὲ πρωτοβουλίαν ἰδικήν μου, μὲ τὴν ἰδικήν μου ἐπιστασίαν, παρακο-

11. Στὴν ἐπιστολὴ τῆς 18ης Δεκεμβρίου 2005 σημειώνει ὁ κ. Μαρτζέλος τὴν διαπίστωσι του (!) ὅτι: «συγγραφέας τοῦ βιβλίου εἶναι κάποιος μὴ θεολόγος, ἀλλὰ ἐρασιτεχνικῶς θεολογῶν μοναχὸς τῆς Μονῆς, ὁ ὁποῖος προφανῶς μὲ τὴν εὐλογία Σας χρησιμοποίησε τὸ ὄνομά Σας, προκειμένου νὰ προσδοθῇ κῦρος στὰ γραφόμενα». Ἦδη δίνουμε ἀπάντησι καὶ σὲ ὅσα παρομοίως γράφει στὸ νεώτερο ἀρθρο του (Ἡ «ὀρθοδοξία» τῶν Ἀντιχαλκηδονίων..., ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 233-234).

λούθησιν, ἐξέτασιν καὶ εὐθύνην. Εἶναι σύνηθες ἄλλως τε εἰς τὰ Κοινόβια νὰ ἐνεργοῦμεν «κοινοβιακῶς», συνεργαζόμενοι ὡς ὁμόψυχοι καὶ ὁμόφρονες.

Σχετικῶς δὲ μὲ τὴν φράσιν Σας «ὅταν βεβαίως γνωρίζει κανεὶς ὁρισμένα πράγματα τῆς Μονῆς», ἂν δὲν ὑπάρχῃ εἰς αὐτὴν ἄλλος ὑπαινιγμός, θὰ ἤθελα νὰ Σας πληροφορήσω ὡς ὁ πλέον ἀρμόδιος ὅτι ἡ Ἀδελφότης μας Χάριτι Θεοῦ πορεύεται ἐν εἰρήνῃ, ὁμονοίᾳ καὶ ἀγάπῃ Χριστοῦ.

Ὁμιλεῖτε ἐπίσης περὶ ἐρασιτεχνικῶς θεολογοῦντος ἀδελφοῦ τῆς Μονῆς καὶ δι' αὐτὸ ὑποπεσόντος εἰς σωρείαν λαθῶν. Ταπεινῶς φρονῶ ὅτι ὁ ὅρος «ἐρασιτεχνικῶς θεολογῶν» εἶναι ἐπεικῶς ἄστοχος καὶ ἀπαράδεκτος. Ἐδῶ τίθεται ἓνα μεγάλο ζήτημα: Ἐφ' ὅσον ἀληθῆς, γνησία καὶ Ὁρθόδοξος θεολογία δὲν εἶναι ἡ θεολογία τῶν σπουδαστηρίων, ἡ θεολογία ποὺ φέρει ἐν πολλοῖς, ἐκτὸς ἐπαινετῶν ἐξαιρέσεων, τὴν σφραγίδα τῆς δυτικῆς καὶ μάλιστα γερμανικῆς θεολογίας, ἀλλὰ ἡ θεολογία τῆς ἀσκήσεως, τῆς προσευχῆς, τῆς διαρκοῦς μετανοίας, τῆς θείας Λατρείας, τῆς θεοπτίας, ἡμπορεῖ ἓνας μοναχὸς ἀσκούμενος εἰς τὸ Ἅγιον Ὅρος ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἀγρυπνῶν, νηστεύων, ὑπακούων, μελετῶν τοὺς Πατέρας, μετέχων καθημερινῶς τῆς λατρείας, προσευχόμενος καὶ ἔχων τὴν εὐλογίαν μου νὰ ἀσχολῇται μὲ τὰ βαθύτερα ζητήματα τῆς ὀρθοδόξου θεολογίας, ἡμπορεῖ λέγω νὰ χαρακτηρίζεται ὡς «ἐρασιτέχνης» διὰ νὰ ὑποβαθμισθῇ καὶ ἐξουδετερωθῇ ἡ θεολογικὴ του μαρτυρία; Ἀντιθέτως δὲ νὰ γίνεται ἀποδεκτὴ καὶ νὰ ἐπιβραβεύεται ἡ θεολογία πτυχιούχων τῶν θεολογικῶν σχολῶν ποὺ μὲ διδακτορικὰς διατριβὰς ὀρθοδοξοποιοῦν τοὺς αἰρεσιάρχας Διόσκορον καὶ Σεβήρον;

Μὲ τὰ κριτήρια τῆς ἀκαδημαϊκῆς θεολογίας ἐρασιτέχνης θεολόγος θὰ ἠδύνατο νὰ χαρακτηρισθῇ ὁ Ὅσιος Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης, ὁ ἅγιος Σιλουανὸς ὁ Ἀθωνίτης, ὁ π. Σωφρόνιος τοῦ Ἑσσεξ, ὁ μακαριστὸς γέροντάς Σας π. Γεράσιμος Μικραγιαννανίτης, ὁ ὁποῖος συνέγραψε πλουσιωτάτην ὑμνολογίαν θεολογικῶς θεμελιουμένην.

Προσωπικῶς ἐγνώρισα καὶ τὴν ἀκαδημαϊκὴν θεολογίαν καὶ τὴν διηκόνησα ἐπὶ δεκαετίαν. Δὲν ὑποτιμῶ τοὺς ἀκαδημαϊκοὺς θεολόγους, ἀλλὰ φρονῶ ὅτι δὲν δύναται ἡ ἀκαδημαϊκὴ θεολογία νὰ εἶναι τὸ κριτήριον τῆς θεολογίας τῆς ἀσκήσεως καὶ τῆς προσευχῆς.

Θὰ ἤθελα ἐδῶ νὰ ἐπικαλεσθῶ μαρτυρίας ἀπὸ τὸν βίον καὶ τὴν θεολογίαν τοῦ σοφοῦ καὶ ἁγίου Γέροντος καὶ θεολόγου (χωρὶς πτυχίον) π. Σωφρονίου τοῦ Ἁγίου Ὁρους καὶ τοῦ Ἑσσεξ.

Ἐφοίτησε, ὡς γνωστόν, ὁ π. Σωφρόνιος εἰς τὸ Ὁρθόδοξον Θεολογικὸν Ἰνστιτοῦτον τῶν Παρισίων, ἀλλὰ διέκοψε τὰς σπουδὰς του. Ὡς γράφει ὁ ἴδιος: «ἐν τούτοις, παρὰ τὸ ἐνδιαφέρον μου πρὸς τὰς ἐκκλησιαστικὰς ἐπιστήμας, ἡ πνευματικὴ μου ἀνάγκη, ὅπως παραμένω ἐν τῇ προσευχῇ, ὑφίστατο ζημίαν, καὶ ἐγὼ ἀνεχώρησα διὰ τὸν Ἀθῶνα» (Ἀρχιμ. Σωφρονίου *Περὶ Προσευχῆς*, σελ. 59). Ἐπίσης: «Χιλιάδες καὶ χιλιάδες ἐπαγγελματιῶν θεολόγων λαμβάνουν τὰ ἀνώτερα πτυχία, ἐνῶ ἐν τῇ σφαίρᾳ τοῦ Πνεύματος παραμένουν κατ' οὐσίαν εἰς βαθεῖαν ἄγνοιαν. Καὶ τοῦτο, διότι δὲν ζοῦν συμφώνως πρὸς τὰς ἐντολὰς τοῦ Χριστοῦ· ἔνεκα δὲ τούτου στεροῦνται τοῦ φωτὸς τῆς θεογνωσίας» (ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 230). Καὶ πάλιν: «Συνέβη νὰ συνομιλήσω μετὰ τινων ἐκ τῶν πλέον διαπρεπῶν ἐκπροσώπων τῆς ἀκαδημαϊκῆς θεολογίας. Ἦτο ὀφθαλμοφανὲς ὅτι καὶ ἐκεῖνοι, οἵτινες ἐγνώριζον τὰ ἔργα τῶν ἁγίων ἀσκητῶν τῆς ἀρχαίας Αἰγύπτου καὶ Παλαιστίνης, δὲν εἶχον ζῶσαν πείραν ἐκείνου περὶ τοῦ ὁποίου ἐμαρτύρουν οἱ Πατέρες» (τοῦ ἰδίου, *Ὁψόμεθα τὸν Θεὸν καθὼς ἐστι*, σελ. 210). Καὶ τέλος: «Ἡ μακραίων πείρα τῆς ἀκαδημαϊκῆς θεολογίας ἀπέδειξε μετὰ πειστικότητος ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ ἔχη τις εὐρείαν πολυμάθειαν ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς ἐπιστημονικῆς θεολογίας καὶ μὴ ἔχων ζῶσαν πίστιν, τουτέστιν ἀγνοῶν πλήρως τὸν Θεόν» (ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 310).

Τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, τὸ ὁποῖον «ἀλιεῖς θεολόγους ἀνέδειξεν», δὲν ἐμποδίζεται εἰς κάθε ἐποχὴν νὰ ἀναδεικνύῃ θεολόγους καὶ ἐκ τῶν μὴ ἐχόντων πτυχία θεολογίας πιστῶν καὶ εὐλαβῶν ἀνθρώπων, καὶ δὴ καὶ μοναχῶν ἀφιερωμένων εἰς τὸν Θεὸν ψυχῇ τε καὶ σώματι, θεολογούντων κατὰ τὸν ἅγιον Γρηγόριον τὸν Θεολόγον ἀλιευτικῶς καὶ ὄχι ἀριστοτελικῶς (*Εἰρηνικὸς γ'*, PG 35, 1164).

Φοβοῦμαι ὅτι ἡ νοοτροπία νὰ ὑποτιμῶνται οἱ μὴ ἔχοντες πτυχία θεολογίας ὡς «ἐρασιτέχναι» δὲν ἀπέχει πολὺ ἀπὸ τὴν δυτικίζουσαν θεολογίαν τοῦ Βαρλαάμ θεωροῦντος τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὴν ἀνθρωπίνην γνῶσιν ὡς προϋπόθεσιν τῆς θεογνωσίας.

Κατόπιν τούτων σημασίαν ἔχει τὸ περιεχόμενον τοῦ βιβλίου μας καὶ αἱ θεολογικαὶ του θέσεις¹², διὰ τὰς ὁποίας περιεμένομεν μετὰ χαρᾶς ὅχι

12. Πάντως, ἐφ' ὅσον τελικῶς καὶ κατὰ τὸν κ. Μαρτζέλο «ἐκεῖνο ποὺ μετράει, προκειμένου ἓνα σύγγραμμα νὰ ἔχει ἐπιστημονικὴ βαρύτητα... δὲν εἶναι οὔτε τὸ σχῆμα οὔτε

μόνο τὰς ἰδικὰς σας κρίσεις ἀλλὰ καὶ ὅλης τῆς Ἐκκλησίας. Ἐπιθυμία μας εἶναι ἡ οἰκοδομὴ καὶ ἡ ἐνότης αὐτῆς, καὶ ὄχι ἡ προβολὴ προσώπων μας ἀπόψεων.

Ταῦτα πάντα φιλαδέλφως γράφομεν εἰς τὴν ἐλλογιμότητά σας. Εἰλικρινῶς λυπούμεθα, διότι δὲν δυνάμεθα νὰ συμφωνήσωμεν μὲ ὠρισμένας ἀπόψεις σας. Μένει πάντως ἡ ἐν Χριστῷ ἀγάπη καὶ ἐκτίμησις πρὸς τὸ πρόσωπόν σας. Κατὰ τοὺς ἀρχαίους προγόνους μας: «Φίλος Πλάτων, ἀλλὰ φιλέτρα ἡ ἀλήθεια».

Ταπεινῶς εὐχομαι εἰς Ὑμᾶς καὶ τὴν οἰκογένειάν σας πλουσίαν τὴν Χάριν τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Σωτῆρος καὶ τὸ νέον ἔτος μὲ ὑγείαν καὶ πᾶσαν παρὰ Κυρίου ἀγαθοδορίαν.

Ὁ Καθηγούμενος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου Ἀγίου Ὁρους
† Ἀρχιμανδρίτης Γεώργιος

* * *

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 2α (18ης Φεβρουαρίου 2006)

Ἀγαπητέ μοι κ. Καθηγητά,

Ἔλαβα τὴν ἀπὸ 11ης Ἰανουαρίου 2006 ἐπιστολή σας καὶ τὰ δύο ἄρθρα σας «Ἡ θέα τοῦ Θεοῦ κατὰ τὸν ἅγιό Συμεὼν τὸν νέο Θεολόγο» καὶ «Θεολογία καὶ πνευματικότητα στὴ σιναϊτικὴ πατερικὴ παράδοση», γιὰ τὰ ὁποῖα καὶ Σᾶς εὐχαριστῶ.

Μὲ τὸ βιβλίό μας «Ἡ ἰδεολογικὴ ὀρθοδοξία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων» ἀπαντήσαμε σὲ θεολογικὰς σας θέσεις μὲ τὴν βεβαιότητα ὅτι δὲν τις παρενόησαμε. Πολλῷ μᾶλλον δὲν τις διαστρεβλώσαμε παραπλανητικά, ὅπως ἰσχυρίζεσθε στὴν προηγουμένη ἐπιστολή σας. Ἐδείξαμε σὲ αὐτὸ ὅτι ἡ ὑποστήριξις τῆς «ἰδεολογικῆς» ὀρθοδοξίας τῶν Ἀντιχαλκηδονίων δὲν εὐρίσκει ἐρείσματα στὴν συνοδικὴ καὶ πατερικὴ παράδοσι τῆς Ἐκ-

ἡ ἰδιότητα οὔτε ὁ ἀκαδημαϊκὸς τίτλος τοῦ συγγραφέα, ἀλλὰ ἡ ἐπιστημονικὴ τεκμηρίωση καὶ ἡ ἀλήθεια τῶν ἀπόψεών του» (βλ. Ἡ «ὀρθοδοξία» τῶν Ἀντιχαλκηδονίων..., περιοδ. ΘΕΟΛΟΓΙΑ, 77/2006, σελ. 234), ἀποδεικνύεται περιττὴ ἡ ἀγωνία τοῦ περὶ τοῦ πραγματικοῦ συντάκτου καὶ περὶ τοῦ ὑπογράφαντος τὸ βιβλίό μας.

κλησίας. Στὴν νέα ἐπιστολή σας καταχωρίζετε ἓνα «μικρὸ δεῖγμα ἡθελημένης παρανόσεως καὶ παραπλανητικῆς διαστρέβλωσης τόσο μιᾶς σαφῶς ἐκπεφρασμένης θέσης σας, ὅσο καὶ μιᾶς σαφέστατης θέσης σημαντικότερου πατρὸς τῆς Ἐκκλησίας». Μᾶς δίνετε ἔτσι τὴν δυνατότητα νὰ διευκρινίσουμε στὴν συνέχεια ὅτι τὰ σημεῖα, στὰ ὁποῖα ἀναφέρεσθε, δὲν τὰ παρενόησαμε οὔτε τὰ διαστρεβλώσαμε.

1ον. Περὶ τῆς πλήρους ἀποδοχῆς τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων.

Γράφετε στὴν ἐπιστολή σας: «στὴ μελέτη μου τονίζω ρητὰ καὶ σαφέστατα ὅτι “κατὰ τίς θεολογικὰς μας ἐπαφὰς μαζί τους (δηλ. μὲ τοὺς Ἀντιχαλκηδονίους) θὰ πρέπει ὡς Ὁρθόδοξοι νὰ μὴ ζητοῦμε ἀπ’ αὐτοὺς, προκειμένου νὰ ἐπανέλθουν στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, τίποτε περισσότερο ἀπ’ αὐτὸ ποὺ ζητοῦσαν καθ’ ὅλους τοὺς αἰῶνες μετὰ τὸ σχίσμα τοῦ 451 οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας: Νὰ ἀποδεχθοῦν δηλ. πλήρως τὴν Δ’ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο, καθὼς βέβαια καὶ τίς ἐπόμενες Οἰκουμενικὰς Συνόδους, ποὺ συνεχίζουν καὶ ἐπιβεβαιώνουν οὐσιαστικὰ τὴν Δ’ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο, ὡς ἅγιες καὶ Οἰκουμενικὰς”» (σελ. 1-2 τῆς ἐπιστολῆς τῆς 11ης Ἰανουαρίου, καὶ σελ. 609 τοῦ ἄρθρου «Ὁρθοδοξία καὶ αἵρεσι κατὰ τὸν ἅγ. Ἰωάννη τὸν Δαμασκηνό» χωρὶς τίς ὑπογραμμίσεις).

Πιστεύετε ὅτι παρενόησαμε ἡθελημένα καὶ διαστρεβλώσαμε παραπλανητικὰ τὴν διατύπωσί σας καὶ ἰσχυρίζεσθε: «Ἀδικῶ λοιπόν, σεβαστέ μου Γέροντα, τὸ συντάκτη τοῦ βιβλίου σας, ὅταν τοῦ καταλογίζω ἡθελημένη παρανόηση καὶ παραπλανητικὴ διαστρέβλωση σαφῶς ἐκπεφρασμένης θέσεώς μου, ποὺ ἀποτελεῖ μάλιστα τὴν πιὸ οὐσιαστικὴ καὶ τεκμηριωμένη πρότασι μὲ βάση τὰ δεδομένα τῆς μελέτης μου; Θὰ ἤθελα νὰ τὸν ρωτήσω ἐν προκειμένῳ: Ἀπὸ ποῦ ἔβγαλε τὸ συμπέρασμα ὅτι γιὰ τὴν ἐπάνοδο τῶν Ἀντιχαλκηδονίων στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία προτείνω ἢ ἰσχυρίζομαι νὰ ἀποδεχθοῦν τίς Οἰκουμενικὰς Συνόδους χωρὶς τὸ δογματικὸ τους περιεχόμενο; Δὲν πρόσεξε τὴν πρότασί μου, τὴν ὁποία ἄλλωστε παραθέτει αὐτοῦσια στὴ σελ. 69 τοῦ βιβλίου σας, ὅτι ὑπογραμμίζω σαφέστατα πὼς θὰ πρέπει νὰ ἀποδεχθοῦν πλήρως τὴν Δ’ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο, καθὼς καὶ τίς ἐπόμενες Οἰκουμενικὰς Συνόδους ὡς ἅγιες καὶ Οἰκουμενικὰς; Δὲν καταλαβαίνει ὅτι, ὅταν γίνεται λόγος γιὰ πλήρη ἀποδοχὴ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, δὲν ὑπάρχει δυνατότητα νὰ ἐξαίρεθῇ τὸ δογματικὸ τους περιεχόμενο; Καὶ ἔπειτα, τί καινοφανὲς καὶ ἄκρως ἀθεολόγητῃ ἀποψη εἶναι αὐτή, σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία μπο-

ρεῖ δῆθεν νὰ ὑπάρξει ἀποδοχή τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων χωρὶς τὸ δογματικὸ τους περιεχόμενο»¹³.

Θὰ ἤθελα εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς νὰ ἐπισημάνω ὅτι δὲν εἴμαστε ἐμεῖς ποὺ ὑποστηρίζουμε τὴν δυνατότητα, στὸ πλαίσιο τῆς θεολογίας τῶν ἁγίων Πατέρων καὶ τῆς Ἐκκλησίας, νὰ ὑπάρχει ἀποδοχή τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων χωρὶς τὸ δογματικὸ τους περιεχόμενο. Αὐτὴ θὰ ἦταν ὄντως «καινοφανὴς καὶ ἄκρως ἀθεολόγητη ἄποψη». Τὴν καταλογίζουμε ὅμως στὸ ἄρθρο Σας, ἐφ' ὅσον σὲ αὐτὸ παρακάμπτεται ἡ θεολογία τῶν ἁγίων Πατέρων καὶ τῆς Ἐκκλησίας καὶ συμπεραίνεται εὐλόγως ἀπὸ αὐτὸ μία τέτοια «καινοφανὴς καὶ ἀθεολόγητη ἄποψη».

Ἐπειτα, ἡ πρότασίς Σας δὲν εἶναι «σαφῶς ἐκπεφρασμένη». Στὸ ἄρθρο Σας ἀφήνετε ἀπροσδιόριστη τὴν ἔκφρασι: «νὰ μὴ ζητοῦμε ... **τίποτε περισσότερο** ἀπὸ αὐτὸ ποὺ ζητοῦσαν ... οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας». Αὐτὴν ἐπίσης ἀδιευκρίνιστη τὴν λέξι «πλήρως» στὴν διατύπωση: «νὰ ἀποδεχθοῦν δηλ. πλήρως τὴν Δ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο, καθὼς καὶ τὶς ἐπόμενες Οἰκουμενικὲς Συνόδους ὡς ἅγιες καὶ Οἰκουμενικές». Ἀλλὰ οὔτε καὶ στὴν ἐπιστολὴ Σας (τῆς 11ης Ἰανουαρίου 2006) διευκρινίζετε –ὅπως ἐπωφεύλετο¹⁴, λόγῳ τῆς ἤδη γενομένης προκλήσεως– τί σημαίνει «πλήρης ἀποδοχή τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων». Εἶναι γνωστὸ ὅτι ἐμεῖς ἔχουμε σαφῶς προσδιορίσει βάσει ἀξιοπίστων συνοδικῶν καὶ πατερικῶν μαρτυριῶν (βλ. σελ. 67-68 τοῦ βιβλίου μας) τί σημαίνει πλήρης ἀποδοχή τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων.

Ἐπειδὴ ἀπουσιάζουν ἀπὸ τὸ ἄρθρο Σας οἱ ἀπαραίτητες αὐτὲς διευκρινίσεις, τὸ περιεχόμενο τῶν ἀνωτέρω ἐκφράσεων καὶ συνεπῶς ἡ ἔννοια τῆς προτάσεώς Σας γιὰ «πλήρη» ἀποδοχή τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων μποροῦν νὰ προσδιορισθοῦν μόνο ἀφοῦ ἀποτιμηθῇ ἡ πρότασίς Σας σὲ συνάφεια μὲ τὶς θεολογικὲς Σας θέσεις σὲ αὐτό. Ἀλλὰ στὴν περίπτωση αὐτὴ ἡ ἀποτίμησις μπορεῖ νὰ κριθῇ ὡς ὀρθὴ ἢ ἐσφαλμένη, ὅχι ὅμως νὰ χαρακτηρισθῇ «ἡθελημένη παρανόηση καὶ παραπλανητικὴ διαστρέβλωση σαφῶς ἐκπεφρασμένης θέσεώς» Σας.

13. Ἡ ἐπιστολὴ δίδει ἀπάντησι καὶ σὲ ὅσα σχεδὸν αὐτοῦσια ἐπαναλαμβάνονται στὴν σελ. 236 τοῦ νεωτέρου ἁρθροῦ τοῦ κ. Μαρτζέλου (περιοδ. ΘΕΟΛΟΓΙΑ, 77/2006).

14. Ἡ ἴδια ἀσάφεια ἢ μᾶλλον ἀδυναμία προσδιορισμοῦ παρατηρεῖται ἀκόμη καὶ στὸ νεώτερο ἄρθρο (Ἡ «ὀρθοδοξία» τῶν Ἀντιχαλκηδονίων..., περιοδ. ΘΕΟΛΟΓΙΑ, 77/2006, σελ. 236).

Πέραν τούτου, ἀπὸ ὅσα γράφουμε στὸ βιβλίο μας καὶ ἐνδεχομένως δὲν τὰ ἐλάβατε ὑπ' ὄψιν Σας, γίνεται φανερό ὅτι ὁ σχολιασμός μας ἐπὶ τῆς προτάσεώς Σας γιὰ ἀποδοχή τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων ὑπὸ τῶν Ἀντιχαλκηδονίων –στὴν περίπτωσι τῆς ἐνώσεώς των μὲ τὴν Ἐκκλησίαν– δὲν ἦταν οὔτε καὶ ἀπλή παρανόησις, ἀλλὰ ὀρθὴ καὶ τεκμηριωμένη ἀποτίμησίς της. Καὶ ἐξηγούμεθα:

Στὸ ἄρθρο Σας «Ὁρθοδοξία καὶ αἵρεσι κατὰ τὸν ἁγ. Ἰωάννη τὸν Δαμασκηνό» ὑποστηρίζετε τὴν θέσι ὅτι οἱ ἀντιχαλκηδόνιοι αἵρεσιάρχαι Διόσκορος καὶ Σεβήρος, ἂν καὶ καταδικασμένοι ἀπὸ τὶς Οἰκουμενικὲς Συνόδους, ἔχουν ὀρθόδοξη χριστολογικὴ διδασκαλία. Ὑπὸ αὐτὴν τὴν ἐσφαλμένη καθ' ἡμᾶς προϋπόθεσι διατυπώνετε τὴν ἐπίμαχον περὶ τῶν Ἀντιχαλκηδονίων πρότασί Σας: «θὰ πρέπει ὡς Ὁρθόδοξοι νὰ μὴ ζητοῦμε ἀπ' αὐτούς, προκειμένου νὰ ἐπανέλθουν στὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν, τίποτε περισσότερο ἀπ' αὐτὸ ποὺ ζητοῦσαν καθ' ὅλους τοὺς αἰῶνες μετὰ τὸ σχίσμα τοῦ 451 οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας: Νὰ ἀποδεχθοῦν δηλ. πλήρως τὴν Δ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο, καθὼς βέβαια καὶ τὶς ἐπόμενες Οἰκουμενικὲς Συνόδους, ποὺ συνεχίζουν καὶ ἐπιβεβαιώνουν οὐσιαστικὰ τὴν Δ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο, ὡς ἅγιες καὶ Οἰκουμενικές».

Εἶναι προφανὲς λοιπὸν ὅτι, ἐπειδὴ ἀναγνωρίζετε στοὺς αἵρεσιάρχας ὀρθόδοξον Χριστολογία καὶ ὑπονοεῖτε ὅτι τὸ αὐτὸ πράττουν καὶ οἱ Οἰκουμενικὲς Σύνοδοι, ἡ πρότασίς Σας γιὰ πλήρη ἀποδοχή τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων ὑπὸ τῶν Ἀντιχαλκηδονίων δὲν περιλαμβάνει καὶ τὴν ἀπαίτησι νὰ καταδικάσουν τὴν σεβηριανὴν τοὺς Χριστολογία (τὴν *μία σύνθετη φύσι* καὶ τὸν *μονοενεργητισμό*) καὶ τοὺς διδασκάλους αὐτῆς τῆς χριστολογικῆς διδασκαλίας, τὸν Διόσκορον καὶ τὸν Σεβήρον.

Ὁ καθένας ἀντιλαμβάνεται ὅτι αὐτὸ δὲν ὀνομάζεται ἀπαίτησις πλήρους ἀποδοχῆς τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ὅπως τουλάχιστον ἀντιλαμβανόμεθα ἐμεῖς τὴν παραδεδομένην στὴν Ἐκκλησίαν διδασκαλίαν περὶ Οἰκουμενικῶν Συνόδων.

Ὅπως εἶναι γνωστὸ ἀπὸ τὸ σύνολο τῶν μέχρι τώρα συγγραφεῶν μας ἐπὶ τοῦ θέματος, εἶναι περισσότερο ἀπὸ βεβαία ἡ πεποίθησίς μας ὅτι ὁ Διόσκορος καὶ ὁ Σεβήρος ἔχουν καταδικασθῇ ἀπὸ τὶς Οἰκουμενικὲς Συνόδους γιὰ τὴν αἵρετικὴν τοὺς χριστολογικὴν διδασκαλίαν, ἡ ὁποία συνονομάζεται στὴν *μία σύνθετη φύσι* καὶ στὸν συνακόλουθον *μονοενεργητισμό*. Ὑπὸ τὴν ὀρθὴν καθ' ἡμᾶς αὐτὴν προϋπόθεσι σχολιάσαμε τὴν πρότασί Σας στὶς σελίδες 70-71 τοῦ βιβλίου μας ὡς ἑξῆς:

«Ἀποτελεῖ ἄραγε ἡ ἀποδοχή τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων σημεῖον ἀληθοῦς ἐνότητος στὴν περίπτωσι τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐνώσεως, ἂν δὲν

γίνη αποδεκτό από τους Άντιχαλκηδονίους το δογματικό περιεχόμενο των Συνόδων, που σχετίζεται στενά με την καταδίκη της διδασκαλίας και του προσώπου του Διοσκόρου και του Σεβήρου;

Καθ' ἡμᾶς ἀποτελεῖ σημεῖο ἐπίπλαστης ἐνότητος. Διότι, διερωτώμεθα, ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἐνώσει τί θὰ πιστεύουν (ἀνεγνωρισμένοι Ὁρθόδοξοι πλέον) οἱ Ἀνατολικοὶ Χριστιανοί: μία σύνθετη ὑπόστασι-φύσι καὶ δύο φανταστικές (ψιλῇ θεωρίᾳ) φύσεις ἢ μία σύνθετη ὑπόστασι καὶ δύο πραγματικές φύσεις ἐν Χριστῷ; Μία σύνθετη (ὑποστατική) ἐνέργεια, ἢ δύο φυσικές ἐνέργειες ἀντίστοιχες πρὸς τὶς φύσεις; Ἐνα σύνθετο θέλημα ἢ δύο φυσικά θέλήματα, ἀντίστοιχα πρὸς τὶς φύσεις; Καὶ ἀντιστρόφως, τί θὰ θεωροῦμε ἐμεῖς οἱ Ὁρθόδοξοι γιὰ τὰ μέχρι τώρα μονοφυσικά δόγματα τῆς μιᾶς συνθέτου φύσεως, τοῦ μονοενεργητισμοῦ, τοῦ μονοθελητισμοῦ; Θὰ θεωροῦμε ὅτι εἶναι ὁρθόδοξα δόγματα; Καὶ πῶς θὰ ἔχουμε κοινωνία μετὰ πάντων τῶν Ἀγίων (communio Sanctorum), ὅταν οἱ ἅγιοι Πατέρες μας ἀνεθεμάτισαν αὐτὰ τὰ δόγματα; Καὶ ἀκόμη περισσότερο: πῶς ἢ Ἐκκλησία (ἐν τῇ ἐνώσει ἐννοεῖται) θὰ εἶναι κοινωνία σὺν πᾶσι τοῖς Ἀγίοις, ὅταν μετὰ τῶν Ἀγίων συμπεριλάβουμε τοὺς αἰρεσιάρχας Διόσκορο καὶ Σεβήρο καὶ τοὺς λοιποὺς ἀναθεματισθέντας ἀντιχαλκηδονίους διδασκάλους;»

Εἶναι βέβαιον ὅτι ὑπὸ τὴν προϋπόθεσι τῆς χριστολογικῆς ἑτεροδοξίας τῶν αἰρεσιάρχων Διοσκόρου καὶ Σεβήρου δὲν ἦταν δυνατόν, γιὰ λόγους δογματικῆς συνεπειᾶς καὶ πιστότητος στὴν πατερικὴ καὶ συνοδικὴ παράδοσι τῆς Ἐκκλησίας, νὰ ἀποτιμήσωμε τὴν πρότασί Σας ὅπως θὰ περιμένατε, δηλαδὴ μετὰ τὴν ἔννοια ὅτι ἡ πλήρης ἀποδοχὴ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων ὑπὸ τῶν Ἀντιχαλκηδονίων δὲν πρέπει νὰ περιλαμβάνῃ τὴν καταδίκη τῶν αἰρεσιάρχων καὶ τῆς σεβηριανῆς Χριστολογίας. Ἡ στάσις μας αὐτὴ ἀπέναντι στὴν πρότασί Σας δὲν σημαίνει ὅτι παρενόησαμε τὴν θέσι Σας οὔτε ὅτι τὴν διαστρεβλώσαμε, ἀλλὰ ὅτι, ἀφοῦ ἀπεδείξαμε διεξοδικῶς ὅτι ἡ «ἰδεολογικὴ» ὁρθοδοξία τῶν αἰρεσιάρχων εἶναι θεωρία ἀσύμβατη πρὸς τὴν συνοδικὴ καὶ πατερικὴ παράδοσι, ἀποτιμήσαμε τὴν πρότασί Σας συμφώνως πρὸς αὐτὴ τὴν παράδοσι. Γι' αὐτὸ ἄλλωστε α) προσδιορίσαμε μετὰ κάθε σαφήνεια τὸ δογματικὸ περιεχόμενον τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων βάσει τοῦ α' Κανόνος τῆς Πενθέκτης ἁγίας Συνόδου καὶ τῆς Συνοδικῆς Ἐπιστολῆς τοῦ ἁγίου Σωφρονίου Ἱεροσολύμων (βλ. σελ. 67-68 τοῦ βιβλίου μας) καὶ β) προσκομίσαμε τὴν μαρτυρίαν τοῦ ἁγίου Φωτίου γιὰ τὴν ἐνωτικὴν προσπάθειαν μετὰ τοὺς Ἀρμενίους, κατὰ τὴν ὁποία: «οἱ τὴν Ἀρμενίαν οἰκοῦντες, τῷ τῶν Ἰακωβιτῶν

ἐνισχημένοι δυσσεβήματι, καὶ πρὸς τὸ ὀρθὸν τῆς εὐσεβείας ἀπανθαδιαζόμενοι κήρυγμα ... τὴν μακρὰν ἐκείνην πλάνην ἀποθέσθαι ἐνεδυναμώθησαν καὶ λατρεῖν σήμερον καθαρῶς καὶ ὁρθοδόξως ἢ τῶν Ἀρμενίων λῆξις τὴν τῶν χριστιανῶν λατρείαν, Εὐτυχῇ τε καὶ Σεβήρον καὶ Διόσκορον, καὶ τοὺς κατὰ τῆς εὐσεβείας πετροβόλους, Πέτρον καὶ τὸν Ἀλικαρνασσέα Ἰουλιανόν, καὶ πᾶσαν αὐτῶν τὴν πολὺσπορον διασποράν, ὡς ἢ Καθολικὴ Ἐκκλησία, μυστατομένη, καὶ δεσμοῖς ἀλύτοις τοῦ ἀναθέματος ὑποβάλλουσα».

Ἐπαναδιατυπώνοντας μετὰ λιτὴ ἔκφρασι τὴν ἀποτίμησι τῆς προτάσεώς Σας λέγομε: ἐφ' ὅσον τὸ ἄρθρο Σας ἐγράφη γιὰ νὰ ἀποδείξῃ τὴν «ἰδεολογικὴ» ὁρθοδοξία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων, **ἡ πρότασίς Σας ὡς συνέπειαν τοῦ ἁρθρου Σας σημαίνει ἀποδοχὴν τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων ἄνευ τοῦ δογματικοῦ τῶν περιεχομένου, πὺ εἶναι ἡ καταδίκη τῶν αἰρεσιάρχων καὶ τῆς διδασκαλίας τῶν. Αὐτὸ ἀκριβῶς ὑπεστηρίξαμε καὶ στὸ βιβλίον μας.** Ὅσα ἐγράψαμε ἐπομένως δὲν εἶναι «ἡθελημένη παρανόηση καὶ παραπλανητικὴ διαστρέβλωση» ἀλλὰ δικαία συναγωγὴ ἀπλοῦ καὶ κατανοητοῦ συμπεράσματος.

Συμφώνως πρὸς τὰ ἀνωτέρω, εἶναι μὲν θετικὸ τὸ γεγονὸς ὅτι εἶχατε ἀπευθύνει τὴν πρότασί Σας γιὰ πλήρη ἀποδοχὴ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων στὸν Πατριάρχη τῶν Κοπτῶν Σεβούντα καὶ τὸν Μητροπολίτη Δαμιέττης Bishoy. Ὅμως ἡ πρότασίς Σας χάνει τὴν θεολογικὴν τῆς βαρύτητα μετὰ τὴν ὑποστήριξι τῆς «ἰδεολογικῆς» τους διήθεν ὁρθοδοξίας. Χωρὶς νὰ τοὺς δοθῇ τὸ μήνυμα ὅτι ἡ σεβηριανὴ τους Χριστολογία εἶναι αἰρετική, ἡ ἐνωτικὴ προσπάθεια ὁδηγεῖται σὲ λύσι σύμφωνη πρὸς τὴν προτεσταντικὴ ἀρχὴ τῆς περιεκτικότητος (comprehensiveness), σὲ μίαν ἐκκλησιαστικὴν συγκόλλησι. Ἀλλὰ αὐτὸ δὲν εἶναι τὸ ζητούμενον. Ἡ ἐπιζητούμενη ἐνότης τῆς Πίστεως ἐν τῇ ἐνώσει ἀπαιτεῖ τὴν ἀπαλλαγὴν τοὺς ἀπὸ τὴν διοσκορειο-σεβηριανὴ Χριστολογία. Σὲ αὐτὸ τὸν στόχο ἔπρεπε νὰ προσανατολισθῇ ἡ θεολογικὴ προσπάθεια καὶ ὄχι στὴν ὑποστήριξι τῆς «ἰδεολογικῆς» τους τάχα ὁρθοδοξίας.

Ἐξ ἄλλου ὁ κυρίλλιος χαρακτήρας τοῦ Ὁρου τῆς Χαλκηδόνος, ὁ ὁποῖος τονίζεται κατὰ κόρον στὴν σύγχρονη ἀκαδημαϊκὴ θεολογικὴ γραμματεία, ἀλλὰ ὀφείλει νὰ κατανοηθῇ μόνον ὑπὸ τὴν ἔννοια τῆς ἐνότητος τῆς χριστολογικῆς διδασκαλίας τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων Γ' καὶ Δ', οὐδόλως πρέπει νὰ γίνη ἡ γέφυρα γιὰ νὰ περάσῃ ἡ προτεσταντικὴ ἀρχὴ τῆς περιεκτικότητος στὰ καθ' ἡμᾶς, ὑπὸ τὴν ἔννοια ὅτι οἱ Ὁρθόδοξοι ὑποστηρίζοντες τὸν κυρίλλειον χαρακτήρα τοῦ Ὁρου τῆς Δ'

Οἰκουμενικῆς Συνόδου καὶ οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι πιστεύοντες ὅτι ἀκολουθοῦν τὴν κυρίλλειο Χριστολογία ἡμποροῦν νὰ προωθήσουν τὴν ἐκκλησιαστικὴ τους ἔνωση ἐπὶ τῇ βάσει τῆς κοινῆς δῆθεν χριστολογικῆς τους πίστεως (βλ. Κοινὲς Δηλώσεις καὶ Προτάσεις 1990, 1993).

Περὶ τὸ νὰ διευκρινήσω ὅτι οἱ φράσεις μας, τὶς ὁποῖες ὑπογραμμίζετε μὲ ἔντονη γραφὴ στὴν σελ. 2 τῆς ἐπιστολῆς Σας (τῆς 11ης Ἰανουαρίου 2006) καὶ εἶναι ἀποσπάσματα ἀπὸ τὶς σελίδες 70 καὶ 72 τοῦ βιβλίου μας, δὲν ἀποκαλύπτουν, ὅπως νομίζετε, ὅτι παρενοήσαμε καὶ διεστρεβλώσαμε τὴν πρότασί Σας.

Ἀντιθέτως, ἡ πρώτη φράσις (ἀπὸ τὴν σελ. 70) θέτει εὐθέως τὸν ἔντονο προβληματισμὸ πὺν δημιουργεῖ ἡ πρότασίς Σας σὲ κάθε ἓνα πὺν διαθέτει ὀρθόδοξο αἰσθητήριον. Ἡ ὑποστήριξις τῆς «ἰδεολογικῆς» ὀρθοδοξίας τῶν αἰρεσιάρχων καὶ ἡ πρότασίς Σας γιὰ **πλήρη** ἀποδοχὴ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων εὐρίσκονται σὲ τόσο σοβαρὴ ἀντίφασι μετὰξὺ τους, ὥστε, νοουμένης ὡς ὀρθῆς τῆς πρώτης, ἡ δευτέρα νὰ γίνεται κατανοητὴ μόνον ὡς ἀποδοχὴ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων κενὴ τοῦ δογματικοῦ των περιεχομένου.

Παρομοίως, ἡ δευτέρα φράσις (ἀπὸ τὴν σελ. 72) ἀποτελεῖ τὸ συμπέρασμα τῆς συζητήσεως, τὴν ὁποία παραθέτουμε στὴν σελίδα αὐτὴ τοῦ βιβλίου μας, καθὼς μὲ εἰλικρίνεια διερευνοῦμε μία ἐνδεχομένη εὐλογία ἀντίρρησης στὴν ἰδική μας ἀποτίμησι τῆς προτάσεώς Σας. Ὅχι μόνον λοιπὸν δὲν διεστρεβλώσαμε τὶς θέσεις Σας, ἀλλὰ εἴχαμε τὴν εὐαίσθησίαν νὰ διερευνήσουμε καὶ ἐκεῖνη τὴν ἐρμηνείαν τῆς προτάσεώς Σας πὺν δὲν ἦταν σύμφωνη μὲ τὴν ἰδική μας. Τὸ συμπέρασμα ἀπὸ αὐτὴ τὴν διερεύνησι εἶναι ὅτι, ὅσα παραθέσαμε στὶς σελίδες 70-71 τοῦ βιβλίου μας ὡς ἀποτίμησι τῆς προτάσεώς Σας, εἶναι ἀναπόδραστη συνέπεια τοῦ χαρακτηρισμοῦ τῆς χριστολογικῆς διδασκαλίας τῶν αἰρεσιάρχων Διοσκόρου καὶ Σεβήρου ὡς ὀρθοδόξου. **Ἡ θεωρία περὶ «ἰδεολογικῆς» ὀρθοδοξίας τῶν Ἀντιχαλκηδονίων εἶναι ὄντως τὸ πρόβλημα. Ὅταν αὐτὴ ἀπορριφθῇ ὡς ἐσφαλμένη, τότε ἡ ἀπαίτησις ἀπὸ τοὺς Ἀντιχαλκηδονίους νὰ ἀποδεχθοῦν τὶς Οἰκουμενικὲς Συνόδους θὰ εἶναι πραγματικὰ πλήρης¹⁵.**

15. Ἡ ἐντύπωσις τοῦ κ. Μαρτζέλου ὅτι, μὲ τὴν πρότασί του γιὰ πλήρη ἀποδοχὴ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων ἀπὸ τοὺς Ἀντιχαλκηδονίους, ἀπαιτεῖ πράγματι καὶ ὅχι ψιλῶ ὀνόματι «πλήρη» ἀποδοχὴ των, τὸν κάνει νὰ ἐρωτᾷ στὸ νεώτερον ἄρθρον του: «Τόσο ἄρα-

Ὅτι αὐτὸ εἶναι τὸ νόημα τῆς δευτέρας ἀπὸ τὶς ὑπογραμμισμένες στὴν ἐπιστολὴ Σας ἐκφράσεις μας καὶ ὅχι ἡ προοπτικὴ διεστρεβλώσεως τῆς θέσεώς Σας, ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὴν παράγραφο πὺν ἔπεται τοῦ ἀνωτέρω καταλυτικοῦ συμπεράσματος: «Ἐπομένως τὸ πρόβλημα γιὰ τὴν Ἐκκλησίαν εἶναι νὰ ἀποφασίσῃ συνοδικῶς ἓνα ἀπὸ τὰ δύο: ἢ νὰ υἱοθετήσῃ τὴν θεωρίαν τῆς «ἰδεολογικῆς» Ὁρθοδοξίας τῶν Ἀντιχαλκηδονίων καὶ νὰ προχωρήσῃ στὴν ἔνωσι μαζί τους μὲ μόνον κριτήριον τὴν «ἀποδοχὴ» τῶν Συνόδων (χωρὶς ἀναφορὰ στὴν Χριστολογία), ἀφήνοντας ὅλα τὰ ἀνωτέρω ἐρωτήματα ἀνοικτὰ στὶς συνειδήσεις τῶν Ὁρθοδόξων πιστῶν καὶ διακινδυνεύοντας τὴν ἐνότητά της· ἢ νὰ θεωρήσῃ τὴν ἀντιχαλκηδόνιον Χριστολογία αἰρετικὴν, ὅπως παρελάβουμε ἀπὸ τοὺς ἁγίους Πατέρας νὰ τὴν θεωροῦμε, καὶ νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τοὺς Ἀντιχαλκηδονίους νὰ ἀποδεχθοῦν τὶς Οἰκουμενικὲς μας Συνόδους μὲ ὅ,τι αὐτὴ ἡ ἀποδοχὴ συνεπάγεται: τὴν ἀπόρριψιν τῆς σεβηριανῆς Χριστολογίας, τὴν οἰκείωσιν τῆς Ὁρθοδόξου, καὶ τὴν ἀποδοχὴ τῶν καταδικῶν πὺν οἱ Οἰκουμενικὲς Σύνοδοι ἐπέβαλαν στοὺς ἀντιχαλκηδονίους αἰρεσιάρχας Διοσκόρο καὶ Σεβήρο» (βλ. σελίδες 71-72 τοῦ βιβλίου μας).

2ον. Περὶ τῆς «αὐθαίρετου» δηλώσεως τοῦ ἁγίου Ἀνατολίου.

Θεωρεῖτε «ἡθελημένην παρανόησι καὶ διαστρέβλωσι σαφειστάτης πατερικῆς θέσεως, καὶ μάλιστα μεγάλου πατρὸς τῆς Ἐκκλησίας» (σελ. 4 τῆς ἐπιστολῆς Σας)¹⁶, τὴν ἀναφορὰν μας στὴν δήλωσι τοῦ ἁγίου Ἀνατολίου κατὰ τὴν ε' συνεδρία τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Ἀντιγράφετε ἀπὸ τὸ βιβλίον μας: «Ἡ δήλωσις τοῦ ἁγίου Ἀνατολίου ἦταν μία ὀρθή, ἀλλὰ αὐθαίρετη παρατήρησις. Ἦταν ὀρθή, διότι τυπικὰ «διὰ πίστιν οὐ καθηρέθη Διοσκόρος» ... Ἦταν ὁμως αὐθαίρετη, διότι, ὅσον ἀφορᾷ τὴν

γε μικρὴ σημασίαν ἔχει γι' αὐτόν [σ.σ. τὸν συντάκτη τοῦ βιβλίου μας] ἡ ἀποδοχὴ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων ἐκ μέρους ἐνὸς αἰρετικοῦ, προκειμένου νὰ ἐπανεέλθῃ στὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν;» (Ἡ «ὀρθοδοξία» τῶν Ἀντιχαλκηδονίων..., περιοδ. ΘΕΟΛΟΓΙΑ, 77/2006, σελ. 236-237). Ἀπαντώντας βεβαιώνουμε ὅτι ἡ ἀποδοχὴ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ὅπως τὴν προσδιώρισε ὁ κ. Μαρτζέλος μὲ τὸ ἄρθρον του, ἔχει δραματικὰ μικρότερη σημασίαν ἀπὸ ὅση τὴν προσδιορίζει ἡ συνοδικὴ Παράδοσις τῆς Ἐκκλησίας καὶ γι' αὐτὸ τὴν ἀπαιτοῦμε πλήρη.

16. Ἡ ἐπιστολὴ δίδει ἀπάντησι στὴν μομφὴν αὐτή, πὺν ὑπάρχει καὶ στὶς σελ. 237 καὶ 239 τοῦ νεωτέρου ἁρθρου (Ἡ «ὀρθοδοξία» τῶν Ἀντιχαλκηδονίων..., περιοδ. ΘΕΟΛΟΓΙΑ, 77/2006).

ὁρθοδοξία ἢ ἑτεροδοξία τοῦ Διοσκόρου, ὁ ἅγιος Ἀνατόλιος ἐγνώριζε σαφῶς ὅτι ὁ Διόσκορος ἀπέφυγε νὰ παρουσιασθῇ, γιὰ νὰ μὴ ἐκδικασθῇ τὸ αἵρετικό του φρόνημα» (ἀπὸ τὴν σελ. 44). Ὑπογραμμίζετε μὲ ἔντονα γράμματα τὸ «αὐθαίρετη», θεωρώντας ὅτι μὲ τὸν χαρακτηρισμὸ αὐτὸν διαστρεβλώνουμε τὸ νόημα τῆς δηλώσεως, καὶ ὑποβάλλετε σειρὰ ἐρωτημάτων πού δείχνουν τὴν «ἀσέβειά» μας πρὸς τὸν ἅγιο Ἀνατόλιο»¹⁷.

Εἶναι κατ' ἀρχὴν ἀξιοπρόσεκτο στὴν ἐπιστολή Σας ὅτι, ἐνῶ ἀμφισβητῆτε τὸν χαρακτηρισμὸ «αὐθαίρετη», δὲν φαίνεται νὰ ἔχετε προηγουμένως ἀναιρέσει τὰ βασικὰ ἐπιχειρήματα, στὰ ὁποῖα στηρίζουμε τὴν οὐσιαστική μας ἀντιλογία (ὅπου καὶ τὸ «αὐθαίρετη») στὴν θέσι Σας ὅτι ἀπὸ τὴν δήλωσι τοῦ ἁγίου Ἀνατολίου συμπεραίνεται ἡ «ιδεολογική» ὁρθοδοξία τοῦ Διοσκόρου.

Θεωρῶ λοιπὸν ὅτι ἡ κρίσις Σας γιὰ τὸ ἀπόσπασμα ὀφείλεται στὸ ὅτι δὲν ἀξιολογήσατε ἐπαρκῶς τὰ στοιχεῖα πού τὸ πλαισιώνουν καὶ τὸ θεμελιώνουν (στὶς σελίδες 44-46 τοῦ βιβλίου μας). Μεταξὺ αὐτῶν τῶν στοιχείων περιλαμβάνονται: α) τὸ γεγονὸς ὅτι οὐδεμία Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας καὶ οὐδεὶς ἀπὸ τοὺς ἁγίους Πατέρας ἐπικαλέσθηκε τὴν δήλωσι τοῦ ἁγίου Ἀνατολίου γιὰ νὰ συναγάγῃ δι' αὐτῆς τὴν ὁρθοδοξία τοῦ χριστολογικοῦ φρονήματος τοῦ Διοσκόρου, β) ἰσχυρὲς μαρτυρίες περὶ τοῦ ὅτι ἡ ἐπίκλησις τῆς δηλώσεως αὐτῆς ὑπὲρ τῆς ὁρθοδοξίας τοῦ Διοσκόρου εἶναι ἓνα ἀντιχαλκηδόνιο ἐπιχείρημα, καὶ μάλιστα «μάταιον» ἐφεύρημα τῶν Μονοφυσιτῶν ὑπὲρ τῆς «ιδεολογικῆς» τῶν ὁρθοδοξίας (βλ. σελ. 44), καὶ γ) ὅτι ἀπὸ τὰ Πρακτικά τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου δὲν προκύπτει ἡ «ιδεολογική» ὁρθοδοξία τοῦ Διοσκόρου.

Βάσει τῶν ἀνωτέρω στοιχείων ἡ δήλωσις τοῦ ἁγίου Ἀνατολίου δὲν συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς «ιδεολογικῆς» ὁρθοδοξίας τοῦ Διοσκόρου. Ἐπειδὴ ὅμως στὸ ἄρθρο Σας¹⁸ ὑπεστηρίξατε τὸ ἀντίθετο, στὸ βιβλίο μας χαρακτηρίσαμε τὴν δήλωσι τοῦ ἁγίου Ἀνατολίου ὁρθή ἀλλὰ αὐθαίρετη, προκειμένου νὰ ἐρμηνεύσωμε τὸ δεδομένο, ὅτι ἡ δήλωσις τοῦ ἁγίου Ἀνατολίου δὲν στηρίζει τὴν «ιδεολογική» ὁρθοδοξία τοῦ Διοσκόρου. Γράφουμε: «Ὡρισμένοι θεολόγοι σήμερα, γιὰ νὰ ἀμνηστεύσουν τὸν Διόσκορο, ἐπαναλαμβάνουν τὸ ἀντιχαλκηδόνιο αὐτὸ ἐπιχείρημα. Πρέπει ὅμως νὰ

17. Ἡ σειρὰ τῶν ἐρωτημάτων ἐπαναλαμβάνεται στὶς σελ. 237-239 τοῦ νεωτέρου ἁρθρου (περιοδ. ΘΕΟΛΟΓΙΑ, 77/2006).

18. Γεωργ. Μαρτζέλου, Ὁρθοδοξία καὶ αἵρεση..., (περιοδ. ΘΕΟΛΟΓΙΑ, 75/2004).

λεχθῇ ὅτι ἡ δήλωσις τοῦ ἁγίου Ἀνατολίου ἦταν μία ὁρθή, ἀλλὰ αὐθαίρετη παρατήρησις κ.λπ.» (σελ. 44).

Ἦταν λοιπὸν ὁρθή ἡ δήλωσις γιὰ τὴν κανονικὴ τῆς ἀκριβεία. Ὁ Διόσκορος εἶχε κληθῇ τρεῖς φορὲς ἀπὸ τὴν Σύνοδο νὰ ἀπολογηθῇ καί, ἐπειδὴ δὲν προσήλθε, καθαιρέθηκε γιὰ τὸ κανονικὸ παράπτωμα τῆς ἀπειθείας στὴν Σύνοδο. Ὁ ἅγιος Ἀνατόλιος μὲ τὴν δήλωσί του ἀναφέρθηκε μόνον στὸ γιὰτὶ καθηρέθη ὁ Διόσκορος. Στηριζόμενοι στὰ Πρακτικά τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἐκτιμοῦμε ὅτι ἡ δήλωσις τοῦ ἁγίου Ἀνατολίου εὗρισκε ἔρεισμα σὲ ἐκεῖνο ἀκριβῶς πού τυπικὰ καὶ διαδικαστικὰ εἶχε συμβῇ κατὰ τὴν καθάρεσι τοῦ Διοσκόρου. Ὅπως σημειώνουμε στὸ βιβλίο μας: «Τὸ ἔγγραφο τῆς καθαιρέσεώς του δὲν ἀναφέρει δογματικὸ λόγο, ἀλλὰ τὴν ἄρνησί του νὰ ἐμφανισθῇ στὴν Σύνοδο καὶ νὰ ἀπολογηθῇ γιὰ τὴν στάσι του στὴν Ληστροική» (σελ. 44-45)¹⁹.

Ὅμως ὁ Διόσκορος ἦταν καὶ αἵρετικός, ὅπως ἐλέχθη. Ἡ χριστολογικὴ του ἑτεροδοξία εἶναι ἀναντίρρητη, ἐπειδὴ στοιχειοθετεῖται ἀπὸ πλῆθος στοιχείων πού παρέχουν τὰ Πρακτικά τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου (βλ. Διόσκορος καὶ Σεβήρος, οἱ ἀντιχαλκηδόνιοι αἵρεσιάρχαι) καὶ ἡ συνοδικὴ καὶ πατερικὴ παράδοσις τῆς Ἐκκλησίας, καὶ τὰ ὁποῖα παραθέτουμε στὸ βιβλίο μας. Ὁ ἅγιος Ἀνατόλιος μὲ τὴν δήλωσί του δὲν ἀναφέρθηκε στὸ αἵρετικό φρόνημα τοῦ Διοσκόρου. Γι' αὐτὸ τὴν χαρακτηρίσαμε, ἐκτὸς ἀπὸ ὁρθή, καὶ «αὐθαίρετη».

Χαρακτηρίζοντας «αὐθαίρετη» τὴν δήλωσι τοῦ ἁγίου Ἀνατολίου δὲν τὴν φορτίζουμε μὲ τὴν σύγχρονη ἀρνητικὴ ἔννοια τῆς αὐθαρεσίας. Στὰ κείμενά μας, ὡς ἂν ἀναπτύσσουμε λεπτὲς ἔννοιες, χρησιμοποιοῦμε λογία γλῶσσα καὶ ἀκριβολογία στὸ ἐννοιολογικὸ περιεχόμενο τῶν λέξεων. Στὴν γλῶσσα αὐτὴ αὐθαίρετος ἐνέργεια εἶναι ἡ κατ' ἰδίαν προτίμησις τοῦ ἐνεργοῦντος γινομένη· ὅχι βεβαίως ἡ ἀνάρμοστη ἐνέργεια, πού σήμερα λέγεται αὐθαρεσία. Μὲ τὸν χαρακτηρισμὸ «αὐθαίρετη» προσδιορίζουμε ὅτι ὁ ἅγιος Ἀνατόλιος ἐξέφρασε μὲ τὴν δήλωσί του τὴν κανονικὴ μόνον πλευρὰ τῆς περὶ τὸν Διόσκορον προβληματικῆς.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Νικοπόλεως κ. Μελέτιος, ἀναφερόμενος στὸ θέμα αὐτὸ καὶ συμπεραίνων περὶ τοῦ Διοσκόρου ὅτι «καθηρέθη ὡς αἵρετικός, ἀφοῦ ἀπεδέχθη ὅτι εἶχε καθαιρέσει ὁρθόδοξον (τὸν ἅγιον Φλαβιανόν) ὡς αἵρετικόν», χαρακτηρίζει τὴν δήλωσι τοῦ ἁγίου Ἀνατο-

19. Ἡ ἰδεολογικὴ Ὁρθοδοξία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων..., ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 44-45.

λίου ὡς ἐξῆς: «Μὲ τὸν ἀναθεματισμὸν τοῦ Διοσκόρου ἡ Σύνοδος ἀπέδειξεν, ὅτι ἡ κρίσις τοῦ Ἀνατολίου, ὅτι «Διόσκορος οὐ δι' αἵρεσιν καθηρέθη», ἦτο μία **ἀστήρικτος ἐσφαλμένη προσωπικὴ ἀποψις**» (*Ἡ Πέμπτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος*, Ἀθήναι 1985, σελ. 74-75 καὶ 79)²⁰.

Θεωροῦμε ὅτι ἀπὸ τὰ Πρακτικὰ εὐλόγως προκύπτει ὁ χαρακτηρισμὸς τῆς δηλώσεως «ὀρθή, ἀλλὰ αὐθαίρετη παρατήρησις», μὲ τὴν ἔννοια βεβαίως ποὺ ἡδη ἔχουμε ἀναφέρει. Οἱ συγκλητικοὶ εἶχαν θέσει θέμα τροποποιήσεως τοῦ ἀρχικοῦ Ὁροῦ. Ἡ πρώτη πρότασις τῶν πρὸς τοὺς συνοδικοὺς Πατέρας εἶχε φέρει τὴν χριστολογικὴ διατύπωσι τοῦ ἁγίου Φλαβιανοῦ «δύο φύσεις» πρὸς ἀντικατάστασιν τῆς διατυπώσεως «ἐκ δύο φύσεων», ἡ ὁποία ὑπῆρχε στὸν ἀρχικὸ Ὁρο. Ἡ ἀπάντησις τοῦ ἁγίου Ἀνατολίου στὴν πρότασι τῶν συγκλητικῶν δὲν ἀνεμένετο ὅπως-δήποτε (δηλαδὴ κατὰ τινα διαδικαστικὴ ἀναγκαιότητα) νὰ ἀφορᾷ τὴν αἰτία τῆς καθαιρέσεως τοῦ Διοσκόρου. Δὲν ἐρωτήθηκαν οἱ Πατέρες εὐθέως, ἂν διὰ τὴν πίστιν ἢ διὰ τὴν ἀπείθειαν καθηρέθη ὁ Διόσκορος. Ἐὰν ἐτίθετο τέτοιο ἐρώτημα, ἡ συγκεκριμένη ἀπάντησις τοῦ ἁγίου Ἀνατολίου: «διὰ πίστιν οὐ καθηρέθη Διόσκορος», ἦταν ἡ μοναδικὴ ποὺ ὠφελε νὰ δοθῇ. Αὐτὴ ἦταν ἡ ἀλήθεια. Τὸ θέμα ὅμως ἦταν εὐρύτερο. Οἱ συγκλητικοὶ εἶχαν συνδέσει τὴν τροποποίησιν τοῦ Ὁροῦ μὲ τὸ πρόσωπο τοῦ Διοσκόρου καὶ τὸν λόγο ποὺ ὁ Διόσκορος κατήγγειλε τὸν ἅγιον Φλαβιανὸν στὴν Ληστρικὴ σύνοδο: «Διόσκορος ἔλεγεν ὅτι διὰ τοῦτο καθεῖλον Φλαβιανόν, ἐπεὶ δύο φύσεις εἶπεν εἶναι» (ACO II, 1, 2, 124). Πολλὰ εἶχαν συζητηθῇ κατὰ τὴν α' συνεδρία γύρω ἀπὸ τίς χριστολογικὰς αὐτὲς διατυπώσεις ἐν σχέσει πρὸς τὸν Εὐτυχή καὶ τὴν ὑποστήριξιν τοῦ Διοσκόρου πρὸς αὐτόν. Ὅπως ὀρθὰ παρατηρεῖ ὁ μακαριστὸς καθηγητὴς Παν. Τρεμπέλας: Ὁ Διόσκορος ἐξῆλθε ἀπὸ τὴν α' συνεδρία «μὲ ἐκκρεμὴ εἰσέτι τὴν κατ' αὐτοῦ περὶ πίστεως κατηγορίαν» (*Ἐπὶ τῶν πρακτικῶν τῆς ἐν Aarhus Διασκέψεως*, περιοδ. ΕΚΚΛΗΣΙΑ, τευχ. 15ης Φεβρ. 1966, ἀριθμ. 4, σελ. 103). Στὸ θέμα ποὺ ἐτίθετο ἀπὸ τοὺς συγκλη-

20. Πρὸβλ.: «Πάλιν λέγουσιν, ὅτι εἰ κατὰ τὴν φωνὴν Ἀνατολίου τοῦ Κωνσταντινουπόλεως οὐ διὰ πίστιν καθηρέθη Διόσκορος, τί μὴ δέχεσθε αὐτόν; καὶ λέγομεν, ὅτι ἐπ' ἀληθείας οὐ διὰ πίστιν καθηρέθη. διὰ τοῦτο γὰρ οὐ συνῆλθεν ἐν τῇ συνόδῳ, ἵνα μὴ ζητηθῇ τὰ κατ' αὐτόν· εἰ δὲ ἀνῆλθε καὶ ζήτησις γέγονε, καὶ ὡς αἰρετικὸς καθηρεῖτο· καὶ γὰρ ἦν. ἐπεὶ δὲ κληθεὶς ἐκ τρίτου οὐ παρεγένετο καὶ ταύτην ἐποίησαντο αἰτίαν τῆς καθαιρέσεως αὐτοῦ, τοῦτου ἕνεκα εἶπεν ὁ Ἀνατόλιος, ὅτι οὐ διὰ πίστιν καθηρέθη» (Ἐκ τῶν σχολίων Λεοντίου, *Doctrina Patrum*, 178).

τικοὺς ὁ ἅγιος Ἀνατόλιος ἔδωσε ἀπάντησι κανονικῆς φύσεως, παρότι τὸ θέμα «σήκωνε» καὶ ἀπάντησι δογματικῆς φύσεως. Ἐξ αἰτίας αὐτοῦ τοῦ γεγονότος λοιπὸν ὠνομάσαμε τὴν δήλωσιν «αὐθαίρετη». Ὅχι γιὰ νὰ τὴν χαρακτηρίσουμε ὡς αὐθαίρετη ἐνέργεια (αὐθαρεσία, καταστρατήγησι συνοδικῶν πράξεων ἢ ἀποφάσεων), ἀλλὰ γιὰ νὰ τονίσουμε ὅτι **ὑπάρχει καὶ ἡ δογματικὴ πλευρὰ τῆς περὶ τὸν Διόσκορον προβληματικῆς, στὴν ὁποία δὲν ἀναφέρθηκε ὁ ἅγιος Ἀνατόλιος μὲ τὴν δήλωσίν του, καὶ γι' αὐτὸ δὲν ἐπιτρέπεται ἐξ ἀφορμῆς τῆς δηλώσεως –ποὺ βεβαίως ἦταν κανονικῶς ὀρθὴ καὶ διαδικαστικῶς τυπικὴ– νὰ συνάγεται ἡ «ἰδεολογικὴ» ὀρθοδοξία τοῦ Διοσκόρου.**

Δεδομένου λοιπὸν ὅτι ὁ χαρακτηρισμὸς «αὐθαίρετη» δὲν καταργεῖ τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ δήλωσις ἦταν κανονικῶς καὶ διαδικαστικῶς ὀρθή, οἱ ἀγωνιώδεις ἐρωτήσεις²¹ ποὺ μᾶς ἀπευθύνετε ἐξ αἰτίας τοῦ χαρακτηρισμοῦ «αὐθαίρετη», χάνουν τὴν βαρύτητα ποὺ φαίνεται νὰ ἔχουν στὴν ἐπιστολή Σας. Διότι:

i) Ὁ χαρακτηρισμὸς «αὐθαίρετη» δὲν ἀποτελεῖ μομφή οὔτε προσβάλλει τὸν ἅγιον Ἀνατόλιο ὡς πρόεδρο τῆς Συνόδου ἢ ὡς πατέρα τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ ἐνέργειά του δὲν συνιστᾷ αὐθαρεσία (μὲ τὴν σύγχρονη ἀρνητικὴ ἔννοια), διότι ἦταν κατάθεσις τῆς κανονικῆς ἀποφάσεως τῆς Συνόδου περὶ τοῦ Διοσκόρου, ὅτι δηλαδὴ *καθηρέθη* γιὰ ἀπείθεια καὶ ὄχι «διὰ τὴν πίστιν».

ii) Δὲν ἦταν ἀναμενόμενο νὰ ἀντιδράσουν στὴν δήλωσιν τοῦ ἁγίου Ἀνατολίου οἱ πατέρες τῆς Συνόδου ποὺ ἐπιθυμοῦσαν τὴν τροποποίησιν τοῦ ἀρχικοῦ Ὁροῦ. Ἐφ' ὅσον ἡ δήλωσις ἦταν κανονικῶς ὀρθὴ καὶ ἀφοροῦσε τὸν λόγο τῆς καθαιρέσεως τοῦ Διοσκόρου, δὲν ἐδικαιοῦντο νὰ ἐπικαλεσθῶν ἄλλον λόγον καθαιρέσεως ἐκτὸς ἐκείνου ποὺ ἐδήλωσε ὁ ἅγιος Ἀνατόλιος καὶ γιὰ τὸν ὁποῖον ὑπέγραψαν. Καὶ οἱ αὐτοκρατορικοὶ ἀντιπρόσωποι δὲν εἶχαν λόγον «νὰ τινάξουν στὸν ἄερα» τὴν δήλωσιν, ὅπως γράφετε, γιατί ἦταν κανονικῶς ὀρθὴ καὶ διαδικαστικῶς τυπικὴ. Συνέχισαν ὅμως μὲ δευτέρη πρότασι τὴν ἀναγκαιοτάτη ἀπὸ δογματικῆς ἀπόψεως διαδικασία τῆς τροποποιήσεως τοῦ ἀρχικοῦ Ὁροῦ, ἐπεὶ ἡ ἔκφρασις «ἐκ δύο φύσεων», ἂν καὶ ὀρθόδοξη καθεαυτήν, ἦταν ἐπιδεκτικὴ μονοφυσιτικῆς παρερμηνείας, αὐτῆς ἀκριβῶς στὴν ὁποία εἶχε παρεκκλίνει ὁ Διόσκορος ἀρνούμενος τίς Διαλλαγὰς τοῦ ἁγίου Κυρίλλου.

21. Ὑπάρχουν καὶ στίς σελ. 237-239 τοῦ νεωτέρου ἀρθρου (*Ἡ «ὀρθοδοξία» τῶν Ἀντιχαλκηδονίων...*, περιοδ. ΘΕΟΛΟΓΙΑ, 77/2006).

iii) Ἡ βαθεῖα γνῶσις ὅλων τῶν θεολογικῶν καὶ μὴ θεολογικῶν παραμέτρων πού ὑπονοεῖται ὅτι συντρέχει στὸ πρόσωπο τοῦ ἁγίου Ἀνατολίου ὡς προεδρεύοντος πολλῶν ἐπιτροπῶν τῆς Συνόδου καὶ πρωτεργάτου σὲ σημαντικὲς ἀποφάσεις της, δὲν σημαίνει αὐτόχρομα ὅτι ὁ ἅγιος Ἀνατόλιος μὲ τὴν «αὐθαίρετη» δήλωσί του ἐνήργησε παρὰ ταύτας τὰς παραμέτρους. Ἐνήργησε κατὰ ταύτας. Ἐπιστοποίησε αὐτὸ πού ἐν τοῖς πράγμασιν εἶχε διαδικαστικῶς μέχρι ἐκείνη τὴν στιγμή γίνεи: «διὰ πίστιν οὐ καθηρέθη Διόσκορος». Ἐν τούτοις τὸ αἵρετικὸ φρόνημα τοῦ Διοσκόρου ἀπὸ τὴν α' μέχρι καὶ τὴν ε' συνεδρία ἀποτελοῦσε μία ἐκκρεμότητα, ἡ ὁποία τῇ συμμετοχῇ τοῦ ἁγίου Ἀνατολίου ἔλαβε τέλος κατὰ τὴν στ' συνεδρία μὲ τὸν ἀναθεματισμὸ τοῦ Διοσκόρου μετὰ τὴν προσυπογραφή τοῦ δογματικοῦ Ὁρου τῆς Συνόδου.

iv) Ὁ ἅγιος Ἀνατόλιος ἐγνώριζε σαφῶς ὅτι ὁ Διόσκορος ἀπέφευγε νὰ παρουσιασθῇ, γιὰ νὰ μὴ ἐκδικασθῇ τὸ αἵρετικὸ του φρόνημα. Ἀλλὰ αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι μὲ τὴν δήλωσί του ἐπεχείρησε νὰ παραπλανήσῃ τὴν Σύνοδο ἀποκρύπτοντας τὸ αἵρετικὸ φρόνημα τοῦ Διοσκόρου, ὅπως νομίζετε ὅτι συνάγεται ἀπὸ τὸν χαρακτηρισμὸ τῆς δηλώσεώς του ὡς «αὐθαιρέτου». Τίποτε δὲν ἀπέκρυψε ὁ ἅγιος Ἀνατόλιος μὲ τὴν δήλωσί του. Τὸ αἵρετικὸ φρόνημα τοῦ Διοσκόρου ἦταν γνωστὸ στοὺς Πατέρας τῆς Συνόδου ἤδη ἀπὸ τὴν α' συνεδρία. Τὸ τρίτο κλητευτικὸ ἔγγραφο πρὸς τὸν Διόσκορο μαρτυρεῖ ἤδη ἀπὸ τὴν β' συνεδρία ὅτι οἱ δικαιολογίες του, μὲ τίς ὁποῖες ἠρνεῖτο νὰ παρουσιασθῇ πρὸς ἀπολογία, εἶναι ἄλλοπρόσαλλες καὶ τίς προβάλλει γιὰ νὰ κρύψῃ τὸ αἵρετικὸ του φρόνημα: «τὰ παρὰ τῆς σῆς θεοσεβείας δηλούμενα πολλὴν καὶ διάφορον ἔχει τὴν ποικιλίαν ... ὧν ἕκαστον κατ' οὐδένα τρόπον ἐπάγεται τὴν ἀλήθειαν ἑκάστου τῶν παρὰ σοῦ λεγομένων ἀπωθουμένου τὸ ἀληθές» (ACO II, 1, 2, 25). Ὁ Διόσκορος εἶχε ἀρνηθῇ τίς Διαλλαγές, εἶχε καταδικάσει τὸν ἅγιο Φλαβιανὸ ὡς νεστοριανό, εἶχε ὑποστηρίξει τὸν Εὐτυχῆ ἀρνούμενον τίς Διαλλαγές. Τὸ χριστολογικὸ του φρόνημα ἦταν ἀναμφίβολα αἵρετικόν.

3ον. Θεολογία καὶ ἀκαδημαϊκὴ θεολογικὴ ἐπιστήμη.

Μετὰ ἀπὸ τὴν διευκρίνισι ὅτι οὔτε ἠθελημένα παρενοήσαμε οὔτε παραπλανητικὰ διαστρεβλώσαμε τὰ δύο σημεία πού ἀναφέρετε στὴν ἐπιστολή Σας, ἔρχομαι στὸ θέμα τοῦ πῶς δεῖ θεολογεῖν²² (σελ. 6-7 τῆς ἐπι-

στολῆς), τὸ ὁποῖο εὐρίσκεται σὲ στενὴ συνάφεια μὲ τὴν ἐκ μέρους Σας ὑποστήριξι τῆς «ἰδεολογικῆς» ὀρθοδοξίας τῶν Ἀντιχαλκηδονίων.

Οἱ θέσεις Σας, ὅπως διατυπώνονται στίς μελέτες «Ἡ θέα τοῦ Θεοῦ κατὰ τὸν ἅγιο Συμεὼν τὸν νέο Θεολόγο» καὶ «Θεολογία καὶ πνευματικότητα στὴ σιναϊτικὴ πατερικὴ παράδοση» μᾶς ἀναπαύουν, γιὰτὶ ἐκφράζουν τὴν διαχρονικὰ ἐφαρμοζομένη ἀπὸ τοὺς Ἀγίους μέθοδο τοῦ θεολογεῖν. Ἐν τούτοις στὴν ἐπιστολή Σας λέγονται ὠρισμένα, μὲ τὰ ὁποῖα δὲν ἠμποροῦμε νὰ συμφωνήσουμε.

Ὁρθά, βεβαίως, διακρίνετε τὴν «θεοπτία» ἀπὸ τὴν «θεολογία» παραπέμποντας στὸν ἅγιο Γρηγόριο τὸν Παλαμᾶ καὶ ὀρθά ἐπίσης μαζὶ μὲ τὸν ἴδιο Ἅγιο κατακρίνετε ὡς ἐπικίνδυνη καὶ δαιμονικὴ τὴν εἴσοδο τῆς διαλεκτικῆς φιλοσοφικῆς μεθόδου στὸν χώρο τῆς θεοπτίας-θεογνωσίας.

Ταυτίζειτε ὅμως τὴν «θεολογία» μὲ τὴν ἀκαδημαϊκὴ θεολογικὴ ἐπιστήμη καὶ προσαρμόζετε στὴν τελευταία ὡς τρόπον ἐργασίας τὸ «ἀριστοτελικῶς» θεολογεῖν. Ἀποδίδετε ἐπίσης στὸν ἅγιο Γρηγόριο τὸν Παλαμᾶ τὴν γνώμη ὅτι «θεολογία» εἶναι τὸ «ἀριστοτελικῶς θεολογεῖν» (δηλαδή ἡ διαλεκτικὴ μέθοδος τῶν ἀντισησυχαστῶν) καὶ ὅτι «θεοπτία» εἶναι τὸ «ἀποδεικτικῶς θεολογεῖν» (δηλαδή ἡ μέθοδος τῶν Ὁρθοδόξων Πατέρων). Ταυτίζειτε ἀκόμη τὸ «ἀριστοτελικῶς θεολογεῖν» μὲ τὴν χρῆσι συλλογισμῶν καὶ ἄλλων σχετικῶν λογικῶν μεθόδων.

Ἐπ' αὐτῶν θέλω νὰ παρατηρήσω τὰ ἀκόλουθα:

Ἡ θεοπτία εἶναι ἐμπειρία τοῦ ἀκτίστου Θεοῦ, ἡ δὲ θεολογία εἶναι λόγος πού ἀποκαλύπτει στὴν Ἐκκλησίᾳ τὴν πίστι τῶν θεοπτῶν περὶ τοῦ Θεοῦ. Κατὰ τὸν ἅγιο Γρηγόριο τὸν Παλαμᾶ ἡ θεοπτία ὑπερέχει τῆς θεολογίας, τόσο τῆς καταφατικῆς ὅσο καὶ τῆς ἀποφατικῆς (βλ. ἡμέτερο ἔργο «Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς διδάσκαλος τῆς θεώσεως», Ἅγιον Ὁρος 2000, σελ. 49-62).

Στὰ κατηγορήματα τοῦ «ἀριστοτελικῶς» καὶ τοῦ «ἀλιευτικῶς» δὲν ὑπόκειται ἡ θεοπτία ἀλλὰ μόνο ἡ θεολογία. Τὸ «ἀλιευτικῶς» νοεῖται ὡς κατάθεσις μὲν ὑπὸ τῶν θεοπτῶν τῆς θείας ἐμπειρίας των: «ὁ ἀκηκόαμεν, ὁ ἐωράκαμεν ... ὁ ἐθεασάμεθα» (Α' Ἰω. α' 1), ὡς πιστότης δὲ στὴν θεολογία τῶν θεοπτῶν ὑπὸ τῶν θεολόγων πού δὲν εἶναι θεόπται ἀλλὰ ἔπονται αὐτῶν. Τὸ «ἀριστοτελικῶς» νοεῖται ὡς ἀνατροπὴ καὶ διαστροφή

22. Τὸ ζήτημα τοῦ πῶς δεῖ θεολογεῖν λείπει ἀπὸ τὸ νεώτερο ἄρθρο (ΘΕΟΛΟΓΙΑ,

77/2006), ἀλλὰ ὑπάρχει σὲ αὐτὸ ὡς γενικώτερο θέμα περὶ τῆς «ἐρασιτεχνικῆς» θεολογίας τοῦ συντάκτου τοῦ βιβλίου μας καὶ περὶ τῆς «ἐπιστημονικῆς» θεολογίας τοῦ κ. Μαρτζέλου.

τῆς ἐμπειρίας τῶν θεοπτῶν μὲ τὴν προβολὴν δαιμονιώδους «θεολογίας», τῆς «τεχνολογίας» ἢ «πιθανολογίας». Ἀπὸ τότε ποὺ ὁ ὅρος «ἀριστοτελικῶς» χρησιμοποιήθηκε ἀπὸ τὸν ἅγιο Γρηγόριο τὸν Θεολόγο μὲ τὴν γνωστὴ ἀρνητικὴ ἔννοια (γ' εἰρηνικὸς λόγος, παράγρ. ιβ'), συνεχίζει νὰ τὴν ἔχη σὲ κάθε περίπτωσι ποὺ ὁ θεολογικὸς λόγος δὲν ταυτίζεται μὲ τὴν ἀποστολικὴ Πίστι ἢ δὲν τὴν ἀναδεικνύει. Τὸν 14ον αἰῶνα ἡ ἔννοια τοῦ «ἀριστοτελικῶς» ἀποδίδεται ἀπὸ τὸν ἅγιο Γρηγόριο τὸν Παλαμᾶ μὲ τὸ «στοχαστικῶς» ἢ «διαλεκτικῶς».

Ἡ ἀκαδημαϊκὴ θεολογικὴ ἐπιστῆμη εἶναι διαφορετικὴ λειτουργία ἀπὸ τὴν θεοπτία καὶ τὴν θεολογία. Τιθεμένη στὴν ὑπηρεσίᾳ τῆς Ἐκκλησίας ὑπόκειται στίς κατηγορίες τοῦ «ἀλιευτικῶς» καὶ τοῦ «ἀριστοτελικῶς», ἀναλόγως τοῦ φρονήματος τοῦ ἀκαδημαϊκῶς θεολογοῦντος· ἐὰν δηλαδὴ αὐτὸς σκοπεύῃ νὰ ἀναδείξῃ τὴν θεολογία τῶν θεοπτῶν θεολόγων ἢ ἐὰν ἐπιδίδεται στὴν προσπάθεια νὰ συναγάγῃ συμπεράσματα διαφορετικὰ ἀπὸ ἐκεῖνα τῶν θεοπτῶν. Ἡ ἀκαδημαϊκὴ θεολογικὴ ἐπιστῆμη εἶναι θεολογία, ὅταν γίνεται «ἀλιευτικῶς-ἀποδεικτικῶς».

Πρέπει νὰ παρατηρηθῇ ὅτι ὁ ἐξοπλισμὸς μὲ τὰ ἀπαραίτητα προσόντα καὶ ἡ χρησιμοποίησις τῆς ἱστορικοφιλολογικῆς μεθόδου δὲν προκρίνει τὴν ἔνταξι τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ θεολόγου στὴν κατηγορία τοῦ «ἀριστοτελικῶς» ἢ τοῦ «ἀλιευτικῶς», ἀλλὰ αὐτὴ προκρίνεται ἀπὸ τὴν πρόθεσίν του νὰ ἀκολουθῇ ἢ ὅχι τὴν θεολογία τῶν θεοπτῶν. Ἐπομένως, ἡ θεολογία τῶν θεοπτῶν ἀποτελεῖ πάντοτε τὸ κριτήριον γιὰ τὸν ἔλεγχο τῆς γνησιότητος τῆς ἀκαδημαϊκῆς θεολογικῆς ἐπιστῆμης. Γι' αὐτὸ δὲν εἶναι ἐπιτυχὴς ἡ παρατηρήσις Σας: «εἶναι ἀνεπίτρεπτο λάθος ... νὰ θεωρεῖται ... ἡ μία κριτήριον τῆς ἄλλης» (σελ. 6).

Ἐπίσης πρέπει νὰ λεχθῇ ὅτι οἱ ἅγιοι Πατέρες κατὰ τὸν ἀντιαιρετικὸν τοῦς ἀγῶνα χρησιμοποίησαν συλλογισμοὺς καὶ ἄλλες λογικὰς μεθόδους, οἱ ὁποῖες τοὺς ἐξυπηρετοῦσαν στὴν προσπάθειά τους νὰ ἀποδείξουν στοὺς αἵρετικοὺς τὴν πλάνην. Ἐν τούτοις ἡ χρησιμοποίησις τῶν συλλογισμῶν δὲν συνιστᾷ «ἀριστοτελικῶς» θεολογεῖν. Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, ὁ ὁποῖος εὐφυῶς λέγει πρὸς τοὺς Ἰακωβίτας ὅτι πηγὴ τῶν δογμάτων τοῦς εἶναι ὁ «ἅγιος αὐτῶν Ἀριστοτέλης», χρησιμοποιεῖ κατὰ κόρον στὴν ἐναντίον τοῦς πραγματεία του τὴν ἀριστοτελικὴν λογικὴν. Καὶ αὐτὸ τὸ γεγονὸς δὲν συνιστᾷ οὔτε ἀντίφασιν οὔτε ἀσυνέπεια. Τὴν ἴδια τακτικὴ ἀκολούθησαν καὶ οἱ προγενέστεροι ἀπὸ αὐτὸν ἅγιοι Πατέρες καὶ οἱ μεταγενέστεροι, ἐν οἷς καὶ ὁ μέγας Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, τοῦ ὁποῖου τὰ ἀντιαιρετικὰ ἔργα δὲν στεροῦνται λογικῶν ἐπιχειρημάτων.

Συνοψίζοντας τὰ ἀνωτέρω λέγομε ὅτι τὸ «ἀριστοτελικῶς», τόσο στὴν θεολογία ὅσο καὶ στὴν ἀκαδημαϊκὴ θεολογικὴ ἐπιστῆμη, ἀποτελεῖ ἔκπτωσιν ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν. Κατὰ τὴν ταπεινὴν μᾶς γνώμην, οἱ Κοινὲς Δηλώσεις τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου καὶ οἱ ἀκαδημαϊκῆς-ἐπιστημονικῆς μελέτης ποὺ τίς στηρίζουν, ἀποτελοῦν δείγματα «ἀριστοτελικῶς» θεολογεῖν, ἐπεὶ δὲν ἀκολουθοῦν τὴν θεολογία τῶν θεοπτῶν Ἀγίων.

Ἀναπτύσσοντας τίς σκέψεις Σας περὶ τοῦ θεολογεῖν παρατηρήσατε ἀκόμη (σελ. 7 τῆς ἐπιστολῆς Σας): «Μὲ βάση λοιπὸν τίς παραπάνω διευκρινήσεις δὲν κινδυνεύουν, ὅπως νομίζετε, νὰ χαρακτηρισθοῦν ὡς ἐρασιτέχνες θεολόγοι ὁ ἅγ. Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης, ὁ ἅγ. Σιλουανὸς ὁ Ἀθωνίτης, ὁ π. Σωφρόνιος τοῦ Ἑσσεξ, καθὼς καὶ ὁ μακαριστὸς μου Γέροντας π. Γεράσιμος Μικραγιαννανίτης, γιατί ἡ θεολογία τοῦς εἶναι χαρισματικὴ (...) καὶ ὡς ἐκ τούτου δὲν μποροῦν οὔτε καὶ εἶναι ἐπιστημολογικὰ ἐπιτρεπτό νὰ κριθοῦν καὶ νὰ ἀξιολογηθοῦν μὲ τὰ κριτήρια τῆς ἀκαδημαϊκῆς θεολογίας».

Μὲ ἀφορμὴ τὴν ἀνωτέρω παρατήρησίν Σας ὑπενθυμίζω ὅτι ὁ ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης γιὰ τὸ ζήτημα τῆς ἐτεροδοξίας τοῦ Διοσκοροῦ ἔγραψε τὰ ἐξῆς στὰ Προλεγόμενα στὴν Δ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο: «Οἵτινες [Πατέρες τῆς Συνόδου] κατεδίκασαν καὶ τῷ ἀναθέματι παρέπεμψαν τὸν δυστυχῆ Εὐτυχῆ Ἀρχιμανδρίτην, καὶ τὸν αὐτοῦ ὑπερασπιστὴν Διόσκορον τὸν μετὰ τὸν Κύριλλον γεγονότα Ἀλεξανδρείας Ἐπίσκοπον. Οὗτοι γὰρ εἰς τὴν ἐναντίαν πλάνην τοῦ Νεστορίου πεσόντες, εἰς τὴν ὁμοίαν ἐκείνου ἀπώλειαν συγκατέπεσον· διότι, ἐκεῖνος μὲν εἰς δύο πρόσωπα, καὶ εἰς δύο ὑποστάσεις τὸν ἕνα Χριστὸν ἐμέριζεν, οὗτοι δὲ τὰς δύο τοῦ Χριστοῦ φύσεις, θεότητα καὶ ἀνθρωπότητα, ἐξ ὧν συντίθεται, καὶ ἐν αἷς γνωρίζεται καὶ προσκυνεῖται, εἰς μίαν φύσιν τολμηρῶς συνέχον, μὴ νοοῦντες οἱ ἄφρονες, ὅτι ἐκ τοῦ δυσσεβοῦς τούτου φρονήματος συμπεραίνεται νὰ μὴ ᾔναι ὁ Χριστὸς τῆς αὐτῆς φύσεως τοῦ Πατρὸς, καὶ τῆς αὐτῆς φύσεως τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ ἄλλης τινός (Πηδάλιον, ἐκδ. Ρηγοπούλου, Θεσ/νίκη 1982, σελ. 182). Ἐπίσης ὑπενθυμίζω ὅτι ὁ μακαριστὸς π. Γεράσιμος Μικραγιαννανίτης ἔγραψε μὲ τὴν χαρισματικὴν –καὶ πιστὴν στὴν παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας– γραφίδα του: «Ἠλεγξας σαφῶς, ἐγγράφως Ἰωάννη, τοῦ Νεστορίου τὴν διαίρεσιν, Σεβήρου τὴν σύγχυσιν, μονοθέλητον παράνοϊαν, καὶ πίστιν μονενέργητον, φέγγος Ὁρθοδοξίας, πᾶσιν ἀστράψας τοῖς πέρασιν» (Ἀκολουθία ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, ἐκδοθεῖσα ἐν Ἀθήναις τὸ 1971, τροπάριον τῆς η' ὥδης).

Εἶναι ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω προφανές ὅτι τὰ πρόσφατα πορίσματα τῆς ἀκαδημαϊκῆς θεολογικῆς ἐπιστήμης, ἡ ὁποία «ἀπέδειξε» διὰ διδακτορικῶν διατριβῶν ὅτι ὁ Διόσκορος καὶ ὁ Σεβήρος ἔχουν ὀρθόδοξη χριστολογικὴ διδασκαλία, δὲν συμφωνοῦν μὲ τὸ συμπέρασμα τοῦ ἁγίου Νικοδήμου περὶ τῆς ἑτεροδοξίας τοῦ Διοσκόρου καὶ μὲ τὴν ἀναφορὰ τοῦ π. Γερασίμου στὴν «*Σεβήρου σύγχυσιν*». Εἰδικότερα μάλιστα τὸ ἀπόσπασμα τοῦ ἁγίου Νικοδήμου, ὅπου συνάγεται συμπερασματικῶς καὶ μὲ «ἀποδεικτικὸ» λόγο ὅτι ἡ ἑτεροδοξία τοῦ Διοσκόρου («τὸ δυσσεβὲς φρόνημα») συνεπάγεται κατάργησι τῆς ἐν Χριστῷ διπλῆς ὁμοουσιότητος, κινδυνεύει νὰ θεωρηθῇ ἀπὸ πλευρᾶς ἀκαδημαϊκῶν θεολόγων δεῖγμα «ἐρασιτεχνικῆς» θεολογίας.

Συναφῶς ἐπιτρέψτε μου νὰ ἀναφερθῶ στὴν διαβεβαίωσί Σας ὅτι: «δὲν ἀνῆκω σ' αὐτοὺς πού θέλουν τὴν σιωπὴ τῶν μοναχῶν στὰ θεολογικὰ ζητήματα· θὰ προτιμοῦσα ὅμως οἱ θεολογικὲς παρεμβάσεις τῶν μοναχῶν νὰ εἶναι χαρισματικὲς... καὶ ὄχι ἐπιστημονικὲς» (σελ. 7). Εἶναι γνωστὸ ὅτι Ἀγιορεῖται πατέρες εἶχαν ὁμολογήσει μὲ χαρισματικὴ θεολογικὴ γλῶσσα ὅτι ἡ ὑποστηριζομένη ὀρθοδοξία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων εἶναι προφανὲς πλάνη. Ὁ μακαριστὸς π. Παῖσιος ὁ Ἀγιορείτης «χαρακτήρισε ὡς βλασφημία κατὰ τῶν ἁγίων Πατέρων τὴν προτεινόμενη κάθαρση τῶν Λειτουργικῶν βιβλίων ἀπὸ τὸν χαρακτηρισμὸ τοῦ αἵρετικοῦ γιὰ τὸν Διόσκορο καὶ Σεβήρο» (Ἱερομ. Ἰσαάκ, *Βίος Γέροντος Παΐσιου τοῦ Ἀγιορείτου*), Ἁγιον Ὅρος 2004, σελ. 691). Ἡ Ἱερὰ Κοινότης τοῦ Ἀγίου Ὁρους μὲ τὸ *Υπόμνημά* της (1995) εἶχε ἐκφράσει μὲ χαρισματικὴ λιτότητα τὴν διαφωνία τῶν Ἀγιορειτῶν πρὸς τὶς ἀποφάσεις τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Διαλόγου μὲ τοὺς Ἀντιχαλκηδονίους, μεταξὺ τῶν ὁποίων νὰ θεωροῦνται καὶ οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ὀρθόδοξοι κατὰ τὴν χριστολογικὴ πίστι (παράγρ. 9 τῆς Β' Κοινῆς Δηλώσεως). Ἀκαδημαϊκοὶ θεολόγοι ἐν τούτοις ἀνέλαβαν νὰ ἀποδείξουν –ὑποτιμῶντες τὴν χαρισματικὴν παρέμβασιν τῶν Μοναχῶν– ὅτι οἱ αἰρεσιάρχαι Διόσκορος καὶ Σεβήρος εἶναι στὴν διδασκαλία τοὺς ὀρθόδοξοι. Κατόπιν τούτου διερωτώμεθα: Θὰ προτιμοῦσατε ἄραγε νὰ μὴν εἶχε ἀκολουθήσῃ ἡ θεολογικὴ μας παρέμβασις, μὲ τὴν ὁποία βεβαιώνεται «ἀποδεικτικῶς» ὁ χαρισματικὸς λόγος τῶν Πατέρων τοῦ Ἀγίου Ὁρους, ἐπειδὴ αὕτη ἡ παρέμβασις ἔχει καὶ ἐπιστημονικὴ διάθροισι ἀναγκαία γιὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν ἀντιθέτων ἐπιστημονικῶν ἀπόψεων ὠρισμένων ἀκαδημαϊκῶν θεολόγων;

Ὡς ἐν παρόδῳ σημειῶνω ἀκόμη ὅτι στὸ ἄρθρο Σας «Θεολογία καὶ πνευματικότητα στὴ σιναϊτικὴ πατερικὴ παράδοσι» κάνετε ὀρθὴ ἀνα-

φορὲς στὸν θεολογικὸ ἀγῶνα τοῦ ἁγίου Ἀναστασίου τοῦ Σιναΐτου κατὰ τοῦ μονοφυσιτισμοῦ (κατὰ τοὺς γνωρίζοντας, ὄχι μόνο τοῦ εὐτυχιανικοῦ ἀλλὰ καὶ τοῦ διόσκορειου-σεβηριανοῦ μονοφυσιτισμοῦ), γεγονὸς τὸ ὁποῖο δὲν συνάδει μὲ τὴν ὑποστήριξι τῆς «ἰδεολογικῆς» ὀρθοδοξίας τῶν Ἀντιχαλκηδονίων.

Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς ἀειμνήστους καθηγητὰς Ἰω. Καρμίρη καὶ π. Ἰω. Ρωμανίδη, τῶν ὁποίων τίς «ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἐπιστημονικὲς θέσεις ἐπαναλαμβάνετε καὶ ἐπιβεβαιώνετε» μὲ τὴν ὑποστήριξι τῆς ἰδεολογικῆς ὀρθοδοξίας τῶν Ἀντιχαλκηδονίων (πρβλ. ἐπιστολὴ 11ης Ἰανουαρίου 2006, σελ. 8)²³, πρέπει νὰ λεχθῇ ὅτι ὑπῆρξαν πράγματι διακεκριμένοι θεολόγοι καὶ προσέφεραν μεγάλες ὑπηρεσίες στὴν Ἐκκλησίαν μὲ τὸ θεολογικὸ τους ἔργο. Ἐχουν κάνει ὅμως καὶ αὐτοὶ ὡς ἄνθρωποι κάποια θεολογικὰ σφάλματα. Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ναυπάκτου κ. Ἱερόθεος ἔχει ἐπισημάνει ὠρισμένα στὴν *Εἰσαγωγὴ* ἐνὸς πρωίμου ἔργου τοῦ καθηγητοῦ Ἰω. Καρμίρη, τῆς ἐκδόσεως στὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα τῆς *Summa Theologica* τοῦ Θωμᾶ Ἀκινάτου (*Ψυχία καὶ Θεολογία*, ἔκδ. Ἱ. Μονῆς Γενεθλίου Θεοτόκου, 2004, σελ. 392-408). Ἀκόμη, ὁ καθηγητὴς Καρμίρης στὸ ἔργο του «*Ὁρθόδοξος Ἐκκλησιολογία*» (1973), ἀντιθέτως πρὸς ὅ,τι ὀρθόδοξα ἔγραφε στὰ προγενέστερα ἔργα του «*Ἡ Ὁρθόδοξος Καθολικὴ Ἐκκλησία καὶ αἱ σχέσεις αὐτῆς πρὸς τὰς ἑτεροδόξους Ἐκκλησίας καὶ τὴν Κοινωνίαν τῶν Ἐθνῶν*» (1949) καὶ «*Σύνοψις τῆς δογματικῆς διδασκαλίας τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας*» (1960), ἀναπτύσσει μίαν περιεκτικὴν Ἐκκλησιολογίαν, ἡ ὁποία ἐπεκτείνει τὰ ὅρια τῆς Ἐκκλησίας πέραν τῶν κανονικῶν της ὁρίων.

Γιὰ τὸν λόγο αὐτὸ εἶναι χρήσιμο νὰ μὴ θεωροῦνται ὅλες οἱ ἀπόψεις τῶν ἀειμνήστων καθηγητῶν α priori ὀρθές, πρὶν μάλιστα συγκριθοῦν μὲ τὴν διδασκαλίαν τῶν Ἁγίων Πατέρων. Ἐν προκειμένῳ, ἡ γνώμη τοὺς περὶ τοῦ ὅτι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι εἶχαν ὀρθόδοξη Χριστολογία δὲν βρίσκεται σύμφωνη μὲ τὴν ὁμόφωνη συνοδικὴ καὶ πατερικὴ παράδοσι, ἡ ὁποία μαρτυρεῖ περὶ τοῦ ἀντιθέτου. Ἐπαναλαμβάνω αὐτὸ πού ἤδη ἐγράψαμε στὸ βιβλίον μας, ὅτι ἡ γνώμη τοὺς ὠφείλετο μᾶλλον σὲ πρωίμο

23. Ἀναφορὰ στοὺς ἀειμνήστους καθηγητὰς γίνεται στίς σελ. 240, 244 καὶ 256 τοῦ νεωτέρου ἁρθρου (*Ἡ «ὀρθοδοξία» τῶν Ἀντιχαλκηδονίων...», περιοδ. ΘΕΟΛΟΓΙΑ, 77/2006*).

ἐνθουσιασμό. Σᾶς ἀποστέλλω συνημμένως τὴν μελέτη-ἀπάντησί μας στὸν ἀείμνηστο π. Ἰωάννη Ρωμανίδη «Οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι δὲν ἦσαν καὶ δὲν εἶναι Ὁρθόδοξοι», πού ἔχει δημοσιευθῇ στὸ περιοδ. ΚΟΙΝΩΝΙΑ (2/1999).

Ἐπιτρέψτε μου ἀκόμη νὰ κάνω μία παρατήρησι στὴν ἄποψι, πού διατυπώνετε στὶς σελ. 8-9 τῆς ἐπιστολῆς Σας, ὅτι δὲν «θὰ υπέγραφαν τόσο εὐκόλα οἱ Μή-Χαλκηδόνιοι τὶς Κοινὲς Θεολογικὲς Δηλώσεις, ἂν δὲν διαπίστωναν ὅτι συμφωνοῦν μὲ τὴ δική μας Χριστολογικὴ διδασκαλία». Νομίζω ὅτι δὲν ἀγνοεῖτε τί ἔγραφε τὸ 1999 ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Πισιδίας κ. Μεθόδιος Φούγιας, καλὸς γνώστης τῶν πεπραγμένων στοὺς Διαλόγους καὶ θιασώτης τῆς ἐνώσεως μὲ τοὺς Ἀντιχαλκηδόνιους, ἀναφερόμενος στὴν Β' Κοινὴ Δήλωσι τοῦ 1990: «Ἡ Κοινὴ Δήλωσις κλίνει πρὸς τὶς ἀπόψεις τῶν Orientals» (βλ. Σταύρου Μποζοβίτη, «Τὰ αἰώνια σύνορα τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι», ἔκδ. Ἀδελφότητος Θεολόγων Ο ΣΩΤΗΡ, 1999, σελ. 85). Δὲν ἀγνοεῖτε ἀκόμη ὅτι οἱ Ὁρθόδοξοι θεολόγοι, πού τὴν περασμένη δεκαετία ἔγραψαν κατὰ τῶν Κοινῶν Δηλώσεων, τὶς ἔχουν χαρακτηρίσει παραχώρησι στοὺς Ἀντιχαλκηδόνιους. Ἐμεῖς μὲ τὰ κείμενά μας ἔχουμε ἐπανειλημμένως δηλώσει ὅτι μὲ αὐτὲς τὶς Κοινὲς Δηλώσεις, οἱ θεολόγοι πού τὶς υπέγραψαν, παρεθεώρησαν τὶς ἀποφάνσεις τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων καὶ τῶν κορυφαίων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας καὶ γι' αὐτὸ ἐξίσωσαν τὴν Ὁρθόδοξο μὲ τὴν ἀντιχαλκηδόνιο Χριστολογία. Στὸ βιβλίό μας «Διόσκορος καὶ Σεβήρος, οἱ ἀντιχαλκηδόνιοι αἵρεσιάρχαι» ἔχουμε διευκρινίσει ἐπαρκῶς τοὺς λόγους, γιὰ τοὺς ὁποίους οἱ δογματικὲς διατυπώσεις «ἐκ δύο φύσεων», «μία φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένη», «δύο φύσεις τῇ θεωρίᾳ μόνῃ», δὲν ἔχουν τὸ ἴδιο χριστολογικὸ περιεχόμενο στὴν σεβηριανὴ Χριστολογία καὶ στὴν Ὁρθόδοξο Χριστολογία²⁴. Σκοπὸς τῶν θεολογικῶν μας παρεμβάσεων εἶναι νὰ τονισθῇ ὅτι ὁ Διόσκορος καὶ ὁ Σεβήρος ἔχουν κληροδοτήσῃ στοὺς Ἀντιχαλκηδόνιους μία αἵρετικὴ Χριστολογία, τῆς ὁποίας

24. Στὸ θέμα τῆς κατ' αὐτὸν δογματικῆς ἰσοδυναμίας τῶν διατυπώσεων «ἐκ δύο φύσεων» καὶ «ἐν δύο φύσεσι» καὶ «δύο φύσεις» ἐπανερχεται (ἔστω ἀκροθιγῶς) ὁ κ. Μαργκέλος στὴν σελ. 260 τοῦ νεωτέρου ἄρθρου (Ἡ «ὀρθοδοξία» τῶν Ἀντιχαλκηδονίων..., ἐνθ' ἄνωτ.), παρότι στὸ βιβλίό μας ἔχουμε διεξοδικῶς ἀπαντήσῃ ὅτι δὲν εἶναι δογματικῶς ἰσοδύναμες ἀλλὰ συμπληρωματικῆς.

τὰ ἐπὶ μέρους στοιχεῖα ἔχουμε ἐπισημάνει. Ἔτσι, λοιπόν, δὲν εὐρίσκω σωστὴ τὴν ἔκφρασί Σας «ἐφ' ὅσον μάλιστα δέχονται [ἐνν. οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι] ὅτι συμφωνοῦν μαζί μας ὡς πρὸς τὴν οὐσία τοῦ χριστολογικοῦ δόγματος» (σελ. 9 τῆς ἐπιστολῆς τῆς 11ης Ἰανουαρίου 2006). Δὲν ἔχει σημασία ἂν αὐτοὶ λέγουν ὅτι συμφωνοῦν μαζί μας. Σημασία ἔχει ἂν ἡ Ἐκκλησία ἀναγνωρίζῃ ὅτι συμφωνοῦν μαζί μας. Ἡ παράδοσις τῆς Ἐκκλησίας πάντως δὲν τὸ ἀναγνωρίζει, παρὰ τὶς σύγχρονες ἐπιστημονικὲς περὶ τοῦ ἀντιθέτου μελέτες καὶ γνωμοδοτήσεις. Αὐτὸ τὸ θέμα πραγματευόμαστε στὸ βιβλίό μας «Διόσκορος καὶ Σεβήρος, οἱ ἀντιχαλκηδόνιοι αἵρεσιάρχαι».

Περὶ τοῦ ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἀρμοδία νὰ κρίνῃ, ἂν οἱ ἐπιστρέφοντες ἑτερόδοξοι ἐπέτυχαν τὴν δογματικὴ τους ταύτισι μὲ τὴν πίστι τῆς, μαρτυρεῖ μὲ ἐντυπωσιακὴ σαφήνεια ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Μανουὴλ Κομνηνοῦ πρὸς τὸν Καθολικὸ τῶν Ἀρμενίων. Γράφει ὁ αὐτοκράτωρ: «Ἡ βασιλεία μου πολλάκις ἀναμαθοῦσα παρ' ὑμῶν ὅτι ἀγαθὸς ἐστὶν ὁ ὑμέτερος σκοπὸς καὶ τὸ θέλημα περὶ τὴν τῶν Χριστιανῶν Ὁρθόδοξον πίστιν, καὶ ὅτι ἔτοιμοί ἐστε, ἀναδιδασχθέντες τὰ παρὰ τῆς Ἐκκλησίας τῆς ἁγίας αἰτιώμενα, δι' ὅπερ οὐ προσδέχεται ὑμᾶς ὡς μὴ ὁμοφρονοῦντας αὐτῇ ... θεῖναι τὸ μέρος ὑμῶν μετὰ τῆς ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας, μεγάλως ἐπήνεσε καὶ ἀπεδέξατο τὴν ὑμέτεραν σύνεσιν· καὶ κοινωναμένη περὶ τούτου τῷ τε ἁγιωτάτῳ πατριάρχῃ καὶ τῇ ἱερᾷ καὶ θείᾳ συνόδῳ, καὶ ἔτοιμον εὐροῦσα καὶ εὐπειθὲς τὸ μέρος ἅπαν τῆς ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας πρὸς τὴν ὑμέτεραν ὑποδοχὴν, εἶπερ ὀρθῶς ὑμᾶς καὶ εὐσεβῶς διαγνοίη φρονήσαντας, ...» (PG 133, 120AB).

Τέλος, δὲν θὰ ἤθελα νὰ νομίζετε ὅτι οἱ δῆθεν ἀστοχίαι τοῦ συντάκτου τοῦ βιβλίου μας μὲ κάνουν νὰ ἀναλαμβάνω νὰ τὶς καλύψω, οὔτε ὅτι λόγω τοῦ βιβλίου μας «Ἡ “ἰδεολογικὴ” ὀρθοδοξία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων» εὐρίσκομαι σὲ δύσκολη θέσι. Ἀπεναντίας χαίρω πού ἡ Ἱερά Μονή μας μὲ τὴν δική μου εὐθύνη καὶ ἐπιστάσια συμβάλλει καὶ δι' αὐτοῦ τοῦ βιβλίου στὴν ἀντιμετώπισι τοῦ μεγάλου κινδύνου, τὸν ὁποῖο συνεπάγεται ἡ ὑποστήριξις τῆς «ἰδεολογικῆς» ὀρθοδοξίας τῶν Ἀντιχαλκηδονίων γιὰ τὴν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν Ὁρθόδοξο Πίστι.

Δὲν ἀμφιβάλλω γιὰ τὶς καλὲς Σας προθέσεις. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν προτάσι Σας νὰ συναντηθοῦμε καὶ νὰ συζητήσουμε τὰ ὡς ἄνω ζητήματα, νομίζω ὅτι προέχει ἡ ἀνταλλαγὴ ἀπόψεων νὰ γίνῃ γραπτῶς, ὥστε οἱ θέσεις